

Grönplanens roller och innehåll

- Implementering och inflytande i den fysiska planeringen

LIV RAGNARSSON 2022

MVEM30 EXAMENSARBETE FÖR MASTEREXAMEN 30 HP
MILJÖVETENSKAP | LUNDS UNIVERSITET

Grönplanens roller och innehåll

Implementering och inflytande i den fysiska planeringen

Liv Ragnarsson

2023

LUNDS
UNIVERSITET

Liv Ragnarsson

MVEM30 Examensarbete för masterexamen 30 hp, Lunds universitet

Huvudhandledare: Helena Hanson, Centrum för miljö- och klimatvetenskap (CEC),
Lunds universitet

Externa/biträdande handledare: Sofia Asplund, EcoGain

CEC - Centrum för miljö- och klimatvetenskap

Lunds universitet

Lund 2023

Abstract

In Sweden, municipalities play a decisive part in the spatial planning due to their plan monopoly. Green infrastructure can be applied in spatial planning to reduce the effects of several societal challenges, such as loss of biodiversity and climate change. The purpose of this study is to investigate how green plans are used in physical planning and to identify potential development opportunities to strengthen its roles in the physical planning and in climate adaptation. Eleven municipalities were divided into two groups based on the duration of which they had been working with green plans. A content analysis of their green plans and interviews with officials of the eleven municipalities were conducted. The results show that the aims of the green plans retrieved from the content analysis were matching what the officials said about the practical roles of the green plans. The roles were, for example, to secure the inhabitants' access to green urban spaces and to be a support structure to facilitate the integration of nature considerations in the planning process. Examples of barriers hindering the application of the green plan were economic factors, planning traditions and ignorance regarding the multifunctional properties of greenery. Areas of improvements were the digitalization of the green plans, constructive dialogues between officials and inhabitants or politicians in formulating the green plan, as well as the balance between the strategic guidelines and the practical directions of the documents. Most of the green plans specify their possible roles in adapting to climate change. Still, the conveyed connection between climate adaptation and green infrastructure planning is lacking in the practical stage. In conclusion, focusing on the multifunctionality of green structure and the interaction with other plans seem to be two successful ways of strengthening the green plan's roles in physical planning and further its connection to climate adaptation.

Populärvetenskaplig sammanfattning

Vi lever i en tid då människor lämnar land för stad och stadskärnor förtätas och fler förväntas få plats på liten yta. Vi lever också i en tid av massutdöende bland växter och djur och skenande klimatförändringar. Att som kommunal tjänsteperson planera för dessa scenarier och samtidigt beakta andra intressen kan vara en utmaning i försöket att skapa livskraftiga miljöer för enskilda individer och hela ekosystem. Planeringen ska samtidigt ske i en komplex, politisk miljö och värna om såväl sociala, ekonomiska, ekologiska som kulturella värden. I dessa intresseavvägningar är det inte konstigt om krockar uppstår!

Att använda grönska i den fysiska planeringen kan vara ett sätt att lösa flera av dessa samhällsutmaningar. Grönstruktur är multifunktionell och kan ge positiva effekter för en rad olika intressen – sociala, ekonomiska och ekologiska. Ur ett klimatperspektiv likaså. Hur samhällen anpassar sig till klimatförändringarnas negativa effekter kallas klimatanpassning, och detta arbete sker bland annat inom byggande och planering. Kommunerna har på en lokal nivå således en nyckelroll i att driva och genomföra klimatanpassningsarbete. Klimatanpassningsåtgärder med hjälp av naturen kan vara ett bra komplement till de traditionella anpassningsåtgärderna som ofta endast har en funktion. Detta är ett arbete som kräver samverkan mellan olika förvaltningar och kompetenser på kommunerna.

Grönplaner är ett dokument som i vissa kommuner tas fram som underlag för planeringen av den fysiska miljön, och i synnerhet som stöd i utvecklingen av grönområden. Varför detta dokument inte plockas fram i alla kommuner beror på att det inte finns några lagkrav på att ta fram grönplaner på kommunal nivå.

I denna studie står grönplanens roller i den fysiska planeringen i centrum, alltså hur grönplanerna används. Vilka faktorer som påverkar grönplanernas inflytande i den fysiska planeringen tas också upp, exempelvis konkurrensen med andra intressen. Vidare diskuteras hur grönplanen skulle kunna utvecklas för att kunna få ett större inflytande i den fysiska planeringen samt grönplanens koppling till klimatanpassning. Dessa aspekter studeras för att få en översikt över hur grönplanens roller kan stärkas kopplat till den kommunala fysiska planeringen och klimatanpassningsarbetet. Studien har genomförts genom att studera två kommungrupper, med sammanlagt elva kommuner, som båda jobbar med grönplaner men som har gjort det under olika lång och sammanhållen tidsperiod. Metoderna som har använts är innehållsanalys genom granskning av grönplanerna samt intervjuer med tjänstepersoner som jobbar med grönplanerna på olika sätt i dessa kommuner.

Studien visar att hur grönplanen används i det praktiska arbetet, dess praktiska roller, skiljer sig åt en del mellan kommunerna och beror bland annat på hur de är utformade och vilka ekonomiska och exploateringsrelaterade beslut som fattas i kommunerna. För ökat inflytande i den fysiska planeringen tjänar grönplanen på att vara tydlig och tillgänglig – vilket kan underlättas genom att digitalisera den, koppla den till konkreta åtgärdslistor för implementering av grönstruktur och samordna den med övriga planer, såsom översiktsplan. Detta för att minska risken att de säger emot varandra. Klimatanpassningens uttalade koppling till ekosystemen och grönskan är något otydlig i det praktiska arbetet idag. Ökad förståelse för grönskan och ekosystemens multifunktionella egenskaper och samordning i dessa frågor skulle kunna stärka kopplingen mellan planeringen för grönska och planeringen för klimatanpassningsåtgärder.

Innehållsförteckning

Abstract	5
Populärvetenskaplig sammanfattning	7
Innehållsförteckning	9
1 Inledning	11
1.1 Syfte och frågeställningar.....	14
2 Material och metod	15
2.1 Urval av kommuner	16
2.2 Innehållsanalys.....	17
2.2.1 Insamling av dokument	18
2.2.2 Analys av dokument	18
2.3 Intervjuer	21
2.3.1 Planeringsfas inför intervjuer	21
2.3.2 Insamlingsfas från intervjuer	22
2.3.3 Analysfas av intervjumaterial.....	22
2.4 Metoddiskussion och etisk reflektion.....	22
3 Resultat	25
3.1 Grönplanernas tänkta och faktiska roller i den fysiska planeringen.....	25
3.1.1 Grönplanens tänkta roller enligt innehållsanalysen.....	25
3.1.2 Användning av grönplanen och dess faktiska roller enligt respondenterna	27
3.2 Grönplanens interna och externa påverkansfaktorer och utvecklingspotentialer	28
3.2.1 Politisk vilja och grönplanens konkurrerande intressen samt barriärer	29
3.2.2 Grönplanens utformning	31
3.2.3 Externa påverkansfaktorer och uppdatering av grönplanen	34

3.3 Kommunernas arbete med klimatanpassning kopplat till grönplanen och den generella grönplaneringen.....	36
3.3.1 Grönplanens koppling till klimatanpassning i innehållsanalysen	36
3.3.2 Den praktiska kopplingen mellan klimatanpassning och grönplanen samt den generella grönplaneringen.....	39
4 Diskussion.....	41
4.1 Grönplanens roller som underlag för den fysiska planeringen.....	41
4.2 Möjliga vägar till grönplanens ökande inflytande i den fysiska planeringen.....	43
4.3 Svagt uttalad praktisk koppling - klimatanpassning och grönplanering.....	45
5 Slutsats och framtida studier	49
6 Tack	51
7 Referenser	53
8 Appendix.....	59
Appendix 1 – Kriterier för urvalet.....	59
Appendix 2 - Information om analyserade dokument.....	61
Appendix 3 - Intervjuguide.....	62
Appendix 4 – Information för medverkan i studie.....	64
Appendix 5 – Prioriteringen av gröna värden i planeringen	65
Appendix 6 - Multifunktionalitet i grönplanerna.....	66

1 Inledning

Idag lever hälften av jordens befolkning i städer och den rådande urbaniseringen gör att 70% förväntas göra detsamma år 2050 (Mendes et al., 2020). Antalet människor i städer ökar med andra ord, och det ökar behovet av exploatering av mark i urbana miljöer. Samtidigt uppger Förenta nationernas klimatpanel (IPCC) (2022) att människans utsläpp av växthusgaser fortsätter att stiga, vilket ökar riskerna med klimatförändringar och brådskar behovet av anpassning till nya klimat- och miljömässiga levnadsvillkor. Förenta nationernas forskarpanel för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (IPBES) (2019) uppger att mänskligheten hotar fler arter till utrotning nu än någonsin förut. Kombinationen av urbanisering, klimatförändringar och minskad biologisk mångfald komplicerar situationerna i städer och ökar pressen på planerare och beslutsfattare att å ena sidan förbereda och utveckla för urban tillväxt och å andra sidan öka skyddet för naturliga ekosystem och bygga ett resilient samhälle.

IPCC (2022) menar att det är troligt att grön- och blåplanering, alltså planering som exempelvis ger plats åt parker, stadsnära skogar och våtmarker, kan bidra med åtgärder som är utsläppsminskande. De menar vidare att det är mycket troligt att de kan reducera trycket på avloppssystemet, minska översvämningrisker, dämpa värmeö-effekter och förbättrad luftkvalité. Det är dessutom mycket troligt att städernas växande befolkningar skapar större utsatthet vid översvämning och värmeböljor (IPCC, 2022).

Kommunerna planerar på såväl översiktlig- som detaljnivå. Enligt 3 kap. 1-2 §§ Plan- och bygglagen (PBL) ska alla svenska kommuner ha en heltäckande översiktsplan som är aktuell. Översiktsplanen ska verka vägledande i hur den politiska majoriteten i kommunen anser att mark- och vattenområden och den bebyggda miljön ska nyttjas, skyddas och utvecklas. Innehållet i översiktsplanen är inte juridiskt bindande, men ska ändå ha en ledande roll i det kommunala arbetet med att mynta en långsiktig hållbar utveckling och fysisk miljö såväl strategiskt som vägledande (Boverket, 2020). Förutom upprättandet och ändringar av översiktsplan så tar kommuner fram detaljplaner genom planprocessen. Detaljplaner är juridiskt bindande och täcker ett mindre område än översiktsplanen (Boverket, 2022b).

Som underlag för översiktsplaner och detaljplaner finns en rad olika typer av planer och styrdokument. Under 2022 har Boverket och Naturvårdsverket tagit fram en vägledning för framtagning av grönplaner, rapporten *Grönplanera!*. Grönplanen är ett dokument som tas fram som stöd i kommuner för att bidra i utvecklingen av grön- och blåstruktur i arbetet mot att främja en hållbar fysisk planering genom

grönplanering (Naturvårdsverket & Boverket, 2022). Så här beskrivs grönplanen enligt rapporten *Grönplanera!*:

Grönplanen är ett strategiskt dokument som tas fram i syfte att synliggöra, främja och utveckla grönstrukturens mark- och vattenmiljöer och är ett användbart verktyg i arbetet med hållbar samhällsplanering (Naturvårdsverket & Boverket, 2022).

Grönplaneringens kompletterande roll till den ”grå” mer traditionsenliga infrastrukturen, som inte består av natur och som oftast har en funktion, exempelvis vägar för transport, är extra viktig i en tid som kantas av ökande utsläpp och minskande biodiversitet. Grönplaneringen kan bland annat säkerställa att den gröna infrastrukturen står intakt, med andra ord se till att grönstrukturen har förbindelser så att olika arters livsmiljöer blir kompletta, även genom urbana rum. Den gröna infrastrukturen kan även minska samhällets utsatthet mot klimatförändringar samt ge sociala och ekonomiska fördelar på sikt (Sturiale & Scuderi, 2019). Att grönskan kommer med mer än en lösning på existerande problem; exempelvis att grönplanering kan bidra till den urbana biodiversiteten och samtidigt öka människors psykiska samt fysiska välmående kan benämnas med att grönskan är multifunktionell (Goddard et al., 2010; Hostetler et al., 2011; van den Berg et al., 2016).

Planerar vi för grönska kommer med andra ord en rad värden, och detta nyttjande av naturen kan beskrivas som naturbaserade lösningar. Definitionen av naturbaserade lösningar skiljer sig mellan olika aktörer, och Cohen-Shacham et al. (2016) skriver i en rapport från Internationella naturvårdsunionen (IUCN) att en definition för naturbaserade lösningar är:

Åtgärder för att skydda och återskapa naturliga och mänskligt skapade ekosystem som adresserar sociala utmaningar effektivt och anpassningsbart, samtidigt som de ökar människors välbefinnande och den biologiska mångfalden (Cohen-Shacham et al., 2016, min översättning).

Naturbaserade lösningar är alltså en form av paraplybegrepp för begrepp som beskriver hur naturen och ekosystemen kan användas för att möta en rad olika samhällsutmaningar. Ett av de begrepp som är närbesläktat och ligger under detta paraplybegrepp är ekosystembaserad anpassning/klimatanpassning (på engelska: ecosystem-based adaption/approaches) (EbA) och på följande sätt definieras EbA av Konventionen om biologisk mångfald (2018):

EbA är användningen av biologisk mångfald och ekosystemtjänster som en del av en anpassningsstrategi för att hjälpa människor att anpassa sig till de negativa effekterna av klimatförändringar. EbA syftar till att upprätthålla och öka motståndskraften och minska sårbarheten hos människor och de ekosystem de

är beroende av inför dessa negativa effekter. Det finns flera olika tolkningar av EbA men alla delar grunden i att arbeta med naturen och de flesta delar principen om en hållbar förvaltning, bevarande och återställande av ekosystem som en del av en övergripande anpassningsstrategi (Konventionen om biologisk mångfald, 2018, min översättning).

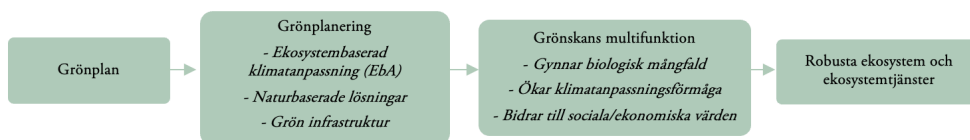
Skyddet och utvecklingen av naturbaserade lösningar och EbA i urbana och semiurbana miljöer är enligt Schewenius et al. (2014) och IPBES (2019) viktiga komponenter i den globala hållbara utvecklingen. De är även en vital aspekt i arbetet för att förstärka den urbana resiliensen i en framtid med förändrat klimat och minskad biologisk mångfald (Bush & Doyon, 2019; Schewenius et al, 2014).

Geneletti och Zardo (2015) har undersökt hur EbA åtgärder tillämpas i underlag för klimatanpassning i urbana miljöer utifrån ett ramverk med fyra guidande frågor, och författarna menar att en specificering av EbA åtgärderna bör genomföras för att kunna implementera arbetet i praktiken. Ett tydliggörande kring grön- och blåstrukturernas multifunktion och interaktionen mellan de studerade planerna och andra planeringsverktyg bör enligt författarna också stärkas. Även ett klargörande kring hur tillgången till grön infrastruktur och flödet av ekosystemtjänster ser ut uppmuntras (Geneletti & Zardo, 2015). Ekosystemtjänsterna är de produkter och tjänster vi människor får av ekosystemen som gör att vår välfärd och livskvalité höjs, och indikerar vårt beroende av ekosystem som är livskraftiga och resilienta (Boverket, 2022a).

Grön infrastruktur, naturbaserade lösningar och EbA bland annat – flera begrepp som beskriver arbetet med grönska i den fysiska planeringen, och vikten utav den breda paletten av värden detta arbete ger står klart. Multifunktionen grönskan har, och värdena de således genererar är viktiga för den enskilda människan, växten och djuret, men även för upprättandet av robusta ekosystem som skapar ekosystemtjänster. För att sammanfatta inledningen visar figur 1 en förenklad bild över vad grönplanen kan generera i.

Figur 1. Grönplanens möjliga följd

Figuren redogör övergripande för vad inledningen tagit upp och en förenklad bild över varför grönplanen är viktig att beakta i förhållande till aspekter som ekosystembaserad klimatanpassning (EbA) och ekosystemtjänster. Den redogör för grönplanens möjliga följd effekter och värden. Den kursiva texten är exempel.

1.1 Syfte och frågeställningar

Detta examensarbete tar avstamp i svenska kommuners arbete med grönplaner, arbetet med införandet av grönska i den fysiska planeringen (grönplanering) och ekosystembaserad klimatanpassning. Syftet med studien är att undersöka hur svenska kommuners grönplaner används idag och identifiera potentiella utvecklingsområden för att stärka dess roll i kommunernas arbete med fysisk planering och klimatanpassning.

Studien utgår ifrån två grupper av svenska kommuner som arbetat med grönplaner olika länge. En grupp som arbetat med grönplaner under en längre sammanhållen tid fram till idag, och en grupp som under kortare sammanhållen tid till idag arbetat med grönplaner. Dessa kommungrupper kommer jämföras för att se om det föreligger någon skillnad avseende aspekterna nämnda i första stycket.

Med sitt fokus på planeringen för den fysiska miljön, utifrån ett klimat- och miljövetenskapligt perspektiv, kan resultatet av studien vara värdefullt för tjänstepersoner och politiker som jobbar på lokal nivå. De frågeställningar som ämnas att besvaras:

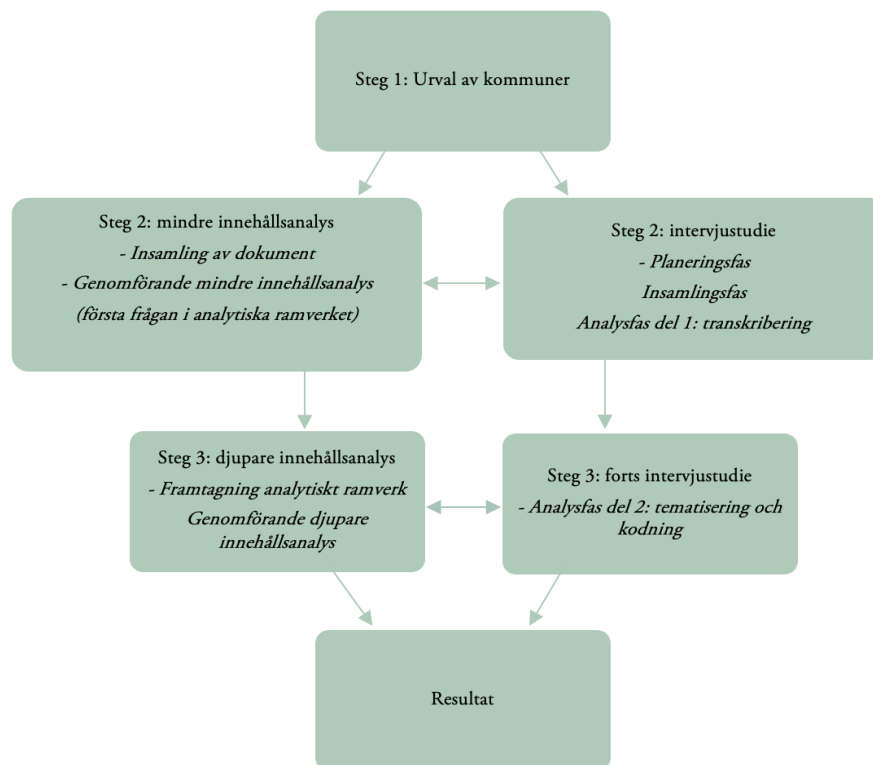
- Vilka roller fyller grönplanen i den fysiska planeringen idag?
- Vilka faktorer påverkar grönplanens inflytande i den fysiska planeringen för att ge stöd åt arbetet med grönstruktur?
- Hur skulle grönplanen kunna utvecklas för att få ett större inflytande i den fysiska planeringen?
- Hur arbetar kommunen med klimatanpassning kopplat till grönplanen och/eller den generella grönplaneringen?

2 Material och metod

För att besvara studiens frågeställningar användes en mixad metod som bestod av en innehållsanalys av grönplaner och intervjuer med kommunala tjänstepersoner med ansvar för grönplaneringen, detaljplaneringen eller den strategiska planeringen. I Figur 2 presenteras en schematisk bild över metodens olika steg. Kapitlet innehåller *3.1 Urval av kommuner* där tillvägagångssättet för framtagningen av kommunerna presenteras samt *3.2 Innehållsanalys* och *3.3 Intervjuer* där det redogörs för arbetet med de två metoderna.

Figur 2. Metodens olika steg

Figuren redogör övergripande för metodens olika steg från att urvalet av kommunerna genomfördes till att resultatet började författas.

2.1 Urval av kommuner

Två grupper av kommuner valdes ut för studien. En grupp som arbetat med grönpplaner under längre sammanhållen tid fram tills idag (hädanefter: *Lång tid*), och en grupp som jobbat med grönpplaner under kortare sammanhållen tid tills idag (hädanefter: *Kort tid*). *Lång tid* kom slutligen att bestå av fem kommuner, och *Kort tid* av sex kommuner.

För att göra urvalet av kommuner användes enkätsvar från Boverkets miljömålsenkät. Denna enkät skickas ut till samtliga svenska kommuner, och har en svarsfrekvens som pendlar mellan 78% och 83% för de år som studerats. I denna studie har svaren från år 2010, 2018 och 2021 använts. Enkäten rekommenderades för denna studie av en anställd på Boverket med god insyn i kommunal grönpplanering.

Lång tid består av kommuner som svarade att de hade underlag för grönpplaneringen både 2010 och 2021. De ska ha tagit fram minst en ny grönpplan sedan 2010, varav den nyaste var högst 4 kalenderår gammalt vid besvarande av enkäten år 2021. Valet av 4 år baseras på Naturvårdsverket och Boverkets rekommendation om uppdatering av grönpplan vart fjärde till åttonde år (Naturvårdsverket & Boverket, 2022).

Kort tid består av kommuner som 2018 svarat att man inte har något underlag för grönpplanering 2018, men svarat 2021 att man har det. Kommunerna matchades sedan med de som hade grönpplan för 2010 och ingen träff fanns heller där. De kan således antas ha tagit fram ett nytt underlag för grönpplanering för första gången mellan år 2018 och 2021 (appendix 1).

Som en första kontakt med kommunerna tillfrågades en kommunal tjänsteperson med insyn i den kommunala grönpplaneringen om denne ansåg att kommunen kategoriserats i rätt kommungrupp. I alla fallen fick jag bekräftat att kommunen hade hamnat i rätt urvalsgrupp.

I tabell 1 presenteras de elva anonymiserade kommuner som studerats, vilka tjänstepersoner som medverkade på intervjun (hur många och vilken yrkestitel denne hade) samt när intervjun genomfördes.

Tabell 1. Information om de olika intervjutillfällena

Anonymiserade kommuner, medverkande tjänstepersoner, deras arbetstitel och när intervjun genomfördes presenteras.

Anonymiserad kommun	Medverkade på intervjun	Arbetstitel	Intervjun genomfördes
<i>Lång tid</i>			
Grönplög	2 personer	Strategisk samhällsplanerare, praktikant	2022-11-02
Dammholm	1 person	Landskapsarkitekt	2022-11-11
Blåstad	1 person	Planarkitekt	2022-11-10
Växtå	1 person	Planeringsarkitekt	2022-10-31
Parksala	1 person	Planchef	2022-11-07
<i>Kort tid</i>			
Gräsborg	2 personer	Utvecklingsledare för samhällsplanering och landskapsarkitekt	2022-11-08
Blomsala	1 person	Landskapsarkitekt	2022-11-02
Dikborg	2 personer	Planarkitekt och park- och grönyteutvecklare/projektör	2022-11-08
Trädsta	1 person	Planarkitekt	2022-11-10
Vattenö	1 person	Landskapsarkitekt	2022-11-03
Ängmyr	1 person	Samordnande planarkitekt	2022-11-04

2.2 Innehållsanalys

En innehållsanalys genomfördes av grönplanerna från de elva kommunerna. Målet med innehållsanalysen var att försöka förstå grönplanernas tänkta roller i förhållande till andra planprocesser och sedermera vikt som underlag för kommunernas fysiska planering. Förhoppningen var även att grönplanernas intertextualitet skulle kunna studeras och underlätta i jämförelsen grönplanerna emellan (Boréus & Bergström, 2018; Justesen & Mik-Meyer, 2011).

Innehållsanalysen delades upp i två steg. En mindre innehållsanalys genomfördes inför intervjuerna för att få ett grepp om grönplanernas syfte och tänkta roller. Efter intervjuerna genomfördes en djupare analys av grönplanerna vari fler frågor studerades.

2.2.1 Insamling av dokument

Fortsättningsvis kommer ordet ”grönplan” att användas för de dokument som berör grönstruktur som har blivit en del av studiens urval, även om de i verkligheten kan ha andra namn såsom exempelvis ”grönstrukturprogram”, detta i enlighet med Naturvårdsverket och Boverkets rapport 7025 (2022) som delvis inspirerat arbetet.

Grönplanerna samlades in genom att gå in på kommunernas hemsidor och söka i sökfältet på ord som ”grönplan” och ”grönstruktur”, för att sedermera laddas ned. Grönplanerna som analyserats är antagna mellan 2017 och 2021. I samtliga kommuner har kommunstyrelse eller kommunfullmäktige antagit grönplanen (appendix 2).

2.2.2 Analys av dokument

Ett analytiskt ramverk togs fram för andra steget i innehållsanalysen av grönplanerna, den djupare innehållsanalysen. Ramverket hade en flexibel utformning eftersom det tog avstamp i en abduktiv ansats enligt Bryman och Bell (2017). Att abduktion väglett utformningen av det analytiska ramverket innebär bland annat att det teoretiska ramverket utvecklats utifrån mina erfarenheter från intervjuerna och den tidigare forskningen (Bryman & Bell, 2017). Att de empiriska fynden från intervjuerna har påverkat innehållsanalysens ramverks utformning kan också liknas vid ett iterativt förlopp.

Det analytiska ramverket innehöll 5 övergripande frågor, se tabell 2. Ramverket fungerar som ett kodningschema utifrån sina uppsatta frågekategorier. Denna kodning, eller kategorisering, möjliggjorde för jämförelseprocessen mellan grönplanerna och sammanvägningen med datan från intervjuerna (Bryman, 2011).

De påhittade exempelsvar som anges i den mittersta kolumnen i tabell 2 finns med för att beskriva vilken typ av textmaterial som plockades ut från planerna. I tabellens högra kolumn framgår det varför varje fråga har tagits med.

Den första frågan handlade om planens syfte - hur det är tänkt att den ska användas och vilka roller den är tänkt att fylla i den fysiska planeringen. Syftet har tagits fram genom att söka på bland annat ”syfte” och ”fysisk planering” i dokumenten. Där jag inte gjorde några fynd fick jag läsa grönplanen noggrannare i dess inledande kapitel varit grönplanens syfte oftast presenteras.

Den andra frågan gäller hur klimat har skildrats i grönplanerna, detta för att få en klarare bild av hur grönstrukturen och klimatet växelverkar i teorin inför planeringen utav grönskan. Detta material har bland annat tagits fram genom att söka på ”klimat” i dokumenten.

Huruvida klimatanpassning har inkluderats i grönplanerna har också analyserats. I detta fall har den plats där grönplaneringen benämns som viktig för klimatanpassning eller på annat sätt relevant för klimatet benämns som ekosystembaserad klimatanpassning (EbA). EbA har både eftersökts genom att studera de mer övergripande målen och riktlinjerna i grönplanerna samt genom att studera de tydligare åtgärdsförslagen och kartmaterialen. Tid för genomförande av åtgärden och tydligt utpekad geografisk plats för åtgärd har skilt övergripande mål från konkreta åtgärder. Då en helt etablerad terminologi inom detta fält ännu inte utvecklats har texten fått analyserats noggrant och kreativt för att finna koppling till klimatanpassning (Geneletti & Zardo, 2015; Braat & de Groot, 2012).

Multifunktionen har beaktats genom att söka på ord som ”multifunktion”, ”mångfunktion”, ”synergi” och ”mervärden” i grönplanerna.

Tabell 2. Analytiskt ramverk för innehållsanalys av grönplaner

Tabellen visar de frågor som undersöktes för varje grönplan, fiktiva exempelsvar samt en förklaring till varför de olika frågorna tagits med. Fråga 4 och 5 är inspirerade av Geneletti och Zardo (2015).

Frågor	Exempelsvar	Varför har denna fråga tagits med?
1. Syftet med grönplanen	Syftet med grönplanen är att fungera som ett underlag för den fysiska planeringen och verka vägledande i arbetet med grönstruktur.	<i>För att kunna få en förståelse för vilken relation grönplanen har till övrig planering och kunna jämföra de tänkte rollerna för grönplanen/syftet med grönplanen enligt innehållsanalysen med de roller som framgår i intervjuerna.</i>
2. Så skildras "klimat" i grönplanen	Klimatanpassning skildras som ett viktigt inslag i stadsplaneringen för att kunna möta klimatets förändringar på ett kontrollerat sätt.	<i>För att få en fördjupad bild av hur klimat skildras i grönplanen.</i>
3. Finns det mål kopplade till förstärkningen och utvecklingen av EbA åtgärder? (återfinns bland riktlinjer, mål, strategier). Om ja, vilka?	Ja. Mål om att öka krontäckningsgraden i 3 stadsdelar till 15% på 10 år för att kunna klimatreglera och sänka temperaturer.	<i>För att få en fördjupad förståelse för om ekosystembaserad anpassning ingår i grönplanens ev. inriktning, riktlinjer eller mål.</i>
4. Finns det konkreta åtgärder kopplade till att utveckla och förbättra EbA? (återfinns bland annat i åtgärdslistor eller kartor). Om ja, vilka?	Nej.	<i>För att få en fördjupad förståelse för om ekosystembaserad anpassning ingår i grönplanens ev. åtgärder, handlingsplan eller kartor.</i>
5. Nämns grönskans multifunktionalitet på något sätt?	Ja.	<i>För att få en uppfattning om grönstrukturen och grönplaneringen betraktas som ett viktigt inslag i den fysiska planeringen utifrån mer än ett ekologiskt perspektiv. Ex. social-ekologiska perspektiv.</i>

2.3 Intervjuer

Semistrukturerade intervjuer genomfördes och målet med intervjuerna var att få en bild över hur tjänstepersonerna på kommunerna från de två kommungrupperna arbetar med grönplanerna i praktiken. Då intervjuerna genomfördes med tjänstepersoner från samma kommuner vars grönplaner som analyserades erhöles ett rikt dataunderlag som även öppnade upp för jämförelser materialen emellan.

Intervjustudien har haft en planeringsfas, en insamlingsfas och en analysfas enligt Hartman (2004) vilka redogörs för i avsnitten nedan.

2.3.1 Planeringsfas inför intervjuer

Under planeringsfasen togs en intervjuguide fram (appendix 3). Utformningen av intervjuguiden inspirerades av Bryman (2011) där de inledande frågorna ämnade öppna upp intervjun för att få respondenten och mig själv att lära känna varandra lite. Därefter adderades mellanliggande frågor som berörde grönplanernas bakgrund, roll och innehåll, och som utgjorde majoriteten av frågorna. Avslutningsvis lades frågor till som skulle komma att ge respondenten möjlighet att avrunda intervjun på ett sådant sätt som denne tyckte passade. Frågorna i intervjuguiden tematiserades utifrån studiens frågeställningar för att säkerställa att alla för studiens relevanta ämnen berördes. Detta möjliggjordes även genom inspiration av Brymans (2011) tolkande-, uppföljnings- och strukturerande frågor som verktyg då de ämnade driva en att vara lyhörd på respondentens svar, och samtidigt uppmärksam på att tiden hölls och att temana avhandlats.

Innan första intervjun genomfördes en testintervju med en samhällsplanerare med insyn i kommunal planering, vilket var ett viktigt steg för att säkerställa att frågorna var relevanta och lätta att förstå (Justesen & Mik-Meyer, 2011). Några mindre korrigeringar genomfördes efter testintervjun.

2.3.2 Insamlingsfas från intervjuer

Totalt intervjuades fjorton kommunala tjänstepersoner från elva kommuner under två veckors tid.

Intervjuerna pågick mellan 25 och 48 minuter och skedde via Zoom eller Teams. Intervjuerna genomfördes mellan 31 oktober och 11 november 2022 och inspelning av ljudet från intervjuerna genomfördes med respondenternas medgivande. Direkt efter att intervjuerna var genomförda så transkriberades dem. Transkriberingen gjorde det möjligt för mig att inte behöva föra några avgörande anteckningar under intervjuerna så fullt fokus kunde ske på intervjuandet (Bryman, 2011).

2.3.3 Analysfas av intervjumaterial

Studien var nu inne i sin analysfas (Hartman, 2004). Ingen djupare analys av intervjumaterialet genomfördes förrän alla intervjuer var färdiga. Detta för att analysen kunde ha kommit att påverka mig i kommande intervjuer och jag ville hålla mig neutral inför varje ny intervju. Med avstamp i denna teorineutralitet och relativt lilla antalet intervjuer som genomfördes har analytisk induktion efterföljts (Hartman, 2004). Efter genomförda intervjuer matades materialet in i programmet MAXqda som är ett verktyg för tematisering och kodning av texter. I programmet plockades relevanta citat och stycken ut från transkriberingarna. Detta resulterade sedermera i ett antal teman som laddades ned i Excel filer och sammanfattades för bättre överblick. De kvalitativa intervju svaren kodades och tematiserades såväl kvalitativt som kvantitativt (Teorell & Svensson, 2007). Materialet ställdes slutligen mot studiens frågeställningar inför författandet av resultatet. De direktcitat som sorterades ut ur materialet skickades till respondenterna i en deltagarvalidering för att kontrollera att min tolkning som gjorts av citatet stämde överens med den kontext de placerats i.

2.4 Metoddiskussion och etisk reflektion

Frågeställningarna är av sådan karaktär att flera metoder behövs för att besvara dem. Arbetet med både kvalitativ och kvantitativ metod gör det möjligt att både analysera materialet på detaljnivå som övergripande nivå. Samtidigt måste olika typer av data hanteras, vilket kan komplicera processen. Att ett klart teoretiskt ramverk inte använts

för båda metoderna från start, utan att processerna över tid och genom varandra format detta har eventuellt bidragit till en komplexitet. Ett gemensamt, teoretiskt ramverk för de två metoderna hade eventuellt kunnat tydliggöra vägen framåt, men samtidigt kunnat komplicera insamlingen av relevant material.

Från alla kommuner fick jag grönt ljus för den kommungrupp de hamnat i. Informationen visade sig dock inte alltid komma från de som slutligen kom att bli intervjuade vilket kan ha påverkat studien genom att de som gav bekräftelse på urvalet eventuellt inte var de som hade bäst insikt i kommunens grönplanering. Samtidigt genomfördes kontrollen endast som en säkerhetsåtgärd då kommunerna redan uppfyllt urvalskriterierna.

Efter kontakt med relevanta tjänstepersoner för intervju visade det sig att vissa kommuner måste ha svarat nekande på om de hade grönplaner för miljömålsenkäten år 2010, men ändå haft det. Detta då det i två fall framkom att kommuner från kommungrupp *kort tid* hade en grönplan vid tillfället för besvarandet av enkäten 2010. Båda framtagna för över 25 år sedan. Att man hade dessa planer men inte uppgav det skulle kunna förklaras av att de redan 2010 var gamla, och således inte relevanta som underlag för grönplaneringen.

I studien har endast grönplaner antagna i kommunfullmäktige eller kommunstyrelse beaktats, trots att det finns kommuner som har tillhörande delar till grönplanerna i form av handlingsplaner som inte har blivit antagna. Dessa kan ha innehållit material som skulle varit relevant för denna studie. Detsamma gäller för material i översiktsplaner, dagvatten, klimatplaner och andra dokument som är relevant vid grönplanering.

Intervjuareffekten är en risk vid genomförande av intervjuer. De innebär att svaren, beroende på vem intervjuaren är och hur frågan ställts, kan tolkas olika (Bryman, 2011). Det skulle i detta fall kunna innebära att intervjuaren inte har inblick i alla faserna som ingår i planprocessen, och därför inte kan tolka alla svar på rätt sätt, eller ställa frågor på ett sätt som möjliggör svar på det intervjuaren ämnar få svar på.

Eftersom intervjuer genomfördes behövde åtgärder för att upprätta en miljö och förutsättningar som värnar om de intervjuade personernas integritet tas vid. Jag har därför tagit fasta på och arbetat mot fyra forskningsetiska överväganden inom Individskyddskravet. Dessa är Informationskravet (1) som har eftersträvat genom att tydliggöra studiens syfte, och belysa för respondenterna att deras medverkan är frivillig och att avhopp från studien kan ske närsomhelst. Konfidentialitetskravet (2) och nyttjandekravet (3) har säkerställts genom anonymisering av personuppgifter samt kommun och genom att tydliggöra att materialet som samlats in endast kommer användas till denna studie, och efter godkänt arbete raderas. Inför intervjuerna skickades all denna information ut via mejl till berörda, och krävde skriftlig godkännande för att medverkan i intervju skulle kunna genomföras, vilket ämnade uppfylla samtyckeskravet (4) (appendix 4) (Vetenskapsrådet, 2002; Bryman, 2011).

3 Resultat

3.1 Grönplanernas tänkta och faktiska roller i den fysiska planeringen

I följande avsnitt kommer grönplanens tänkta och faktiska roller att presenteras. De tänkta rollerna, tillika syftet, är de som framkommit under innehållsanalysen. De faktiska, eller praktiska, rollerna är de som presenterats under intervjuerna. Hur grönplanerna faktiskt används i det praktiska arbetet.

3.1.1 Grönplanens tänkta roller enligt innehållsanalysen

Studien visar att de elva granskade grönplanernas tänkta roller många gånger liknar varandra, även mellan de två kommungrupperna, se tabell 3. Grunden ligger i nästan alla fall i att kunna använda grönplanerna som underlag för den fysiska planeringen, exempelvis i form av att vara ett stöd under upprättande av översiktsplaner och i planprocessen. Grönplanernas innehåll ska användas för att säkerställa att de rekreativa grönområdena och ekosystemtjänsterna ska beaktas genom hela planprocessen, vilket kan visualiseras med hjälp av kartunderlag. En skillnad som kan utläsas mellan grönplanerna är relationen till översiktsplanen, ibland ska grönplanen ta fasta på målen och riktlinjerna i översiktsplan, och andra gånger ska grönplanen agera underlag för översiktsplanen. Någon form av koppling mellan grönplan och översiktsplan är aktuellt i nästan alla grönplaner. Grönplanen ska också peka ut de gröna värdena i kommunen och vara en hjälpende hand i prioriteringen mellan olika intressen.

Tabell 3. Grönplanernas tänkta roller

Grönplanernas tänkta roller (syfte) enligt innehållsanalysen.

Anonymiserad kommun	Syftet med grönplanerna. Dess tänkta roller.
<i>Lång tid</i>	
Grönplög	Trygga tillgång till grönområden. Underlag vid planering och byggande. Grund för Grönplögs översiktsplan.
Dammholm	Bidra till översiktsplanens mål och agera underlag. Innehålla Viktiga förutsättningar att beakta i planeringsprojekt. I planprocessen ett viktigt fördjupat underlag för hur den allmänna platsmarken ska disponeras.
Blåstad	Redogöra för ekosystemtjänster och tillvaratagandet av dem. Ska behandla översiktlig som detaljerad nivå. Hanterar inte geografiskt specificerad nivå.
Växtå	Underlag för översiktsplan och förvaltning av mark. Definierar strategiskt dokument om grönstruktur. Ska tas hänsyn till i den fysiska planeringen.
Parksala	Strategiskt och styrande dokument för att säkerställa tillgången till gröna miljöer. Fungerande verktyg för den fysiska planeringen
<i>Kort tid</i>	
Gräsborg	Säkerställa grönstruktur genom planprocessen. Utvisa värden och önskad utveckling för grönstrukturen. Hänsyn till riktlinjer från översiktsplanen. Fakta- och kunskapsunderlag. Skapa samsyn mellan tjänstepersoner och politiker. Inga detaljerade beskrivningar.
Blomsala	Underlag i planarbetet. Stöd i prioriteringen mellan olika intressen och markanvändningsområden. Informationsunderlag. Visar på värdekärnor och bristområden för ekosystemtjänster vid planbesked. Pedagogiskt verktyg. Utgår från översiktsplanens övergripande mål och principer.
Dikborg	Vital del för översiktliga planeringen. Styrdokument och planeringsunderlag för den fysiska planeringen. Understryker grönstrukturens betydelse.
Trädsta	Säkerställa tillgång till livskraftiga ekosystem och gröna miljöer. För planering i utemiljön. Beskrivning av värden som grönstrukturen ger. Användas vid beslut i budget.
Vattenö	Lägga fram förslag och skapa en långsiktig planering för grönstruktur. Säkerställa tillgång till gröna och rekreativa miljöer med livskraftiga ekosystem.
Ängmyr	Beskriva gröna områdets värden. Ange mål och riktlinjer för hur dessa ska tillvaratas och förbättras. Föreslå skötselinsatser och större åtgärder. Användas som underlag för fysisk planering och vara stöd i skötseln.

3.1.2 Användning av grönplanen och dess faktiska roller enligt respondenterna

I följande avsnitt kommer det redogöras för hur användningen av grönplanerna ser ut i praktiken, alltså vilka faktiska roller grönplanerna har med målet att uppnå dess tänkta roller eller syften.

I majoriteten av kommunerna används grönplanen som underlag för den översiktliga och/eller detaljerade planeringen på ett eller annat sätt. I den detaljerade planeringen innebär det att grönplanen används som ett bedömningsunderlag vid planbesked, och på olika sätt kontrolleras mot grönplanen beroende på hur grönplanens utformning ser ut. I Trädsta har grönplanen en relativt liten inverkan på detaljplanerna, men när det säkerställs genomförs det genom att översiktsplanen beaktas, var de gröna stråken finns definierade. Som underlag för den översiktliga planeringen innebär grönplanens inblandning att dess inriktningar tas hänsyn till. På samma sätt kan översiktsplanens riktlinjer implementeras i grönplanen. Exempelvis ska grönplanen i Gräsberg mest troligt agera underlag för kommande upprättning av ny översiktsplan, även om det just nu är oklart exakt hur denna implementering kommer att säkerställas.

Många kommuner har grönplanen endast i form av textdokument, men i flera kommuner framgår det att grönplanens interaktion med planeringen även sker genom kartlager som representerar grönplanen i det kartsystem kommunen använder. I Dammsjö har exempelvis framtagande av kartlager med grön infrastruktur kopplat till grönplanen varit särskilt stort för att kunna kraftsamla kring grönplanens roll som underlag i den fysiska planeringen. En del av målet är att grönplanen ska kunna användas i tidiga planeringsskedet. Kartlagret möjliggör även för identifieringen av värdepunkter med grönplanens idéer i kartan, vilket bland annat framkommer under intervjun med respondenterna från Grönplög.

I flera kommuner kompletteras grönplanen av andra dokument. Blåstads grönplan samspelar exempelvis med en 20 år gammal grönplan då den nyare saknar tydliga åtgärder och representerar ett mer övergripande perspektiv över hur kommunen vill arbeta för att utveckla för de gröna värdena. I Växtå är det på ett liknande sätt, där ett dokument är mer strategiskt och ett mer praktiskt. Där kombinationen av dess två kan betraktas som ett paraply för alla de frågor som berör mark- och vattenanvändning samt gröna frågor i kommunen. På ett liknande sätt definieras grönplanen i Vattenö, nämligen som ett lexikon som tjänstepersoner kan vända sig till med funderingar kring de gröna värdena. Digitaliseringen utav grönplanen har i Vattenö dessutom gjort den mer tillgänglig för olika aktörer och andra avdelningar.

I figur 3 presenteras ett urval av grönplanens roller enligt respondenterna i de elva kommunerna.

Figur 3. Grönplanens faktiska roller

Ett urval av grönplanens faktiska roller enligt respondenterna.

3.2 Grönplanens interna och externa påverkansfaktorer och utvecklingspotentialer

Kan man ta reda på vilka faktorer som påverkar grönplanens inflytande i den fysiska planeringen besitter man förhoppningsvis även en del av svaret på vilka utvecklingspotentialer som finns för att öka detta inflytande. Påverkansfaktorerna i fråga är såväl interna som externa och i följande tre avsnitt kommer det redogöras för dessa påverkansfaktorer samt utvecklingspotentialer.

3.2.1 Politisk vilja och grönplanens konkurrerande intressen samt barriärer

Politikens roll i genomförandet av grönplanerna verkar vara det som förenar kommunerna mest i diskussionen om barriärer för genomförandet av grönplanerna. Det politiken väljer att prioritera i stället för de gröna intressena i planeringen blir således konkurrerande intressen. Dessa intressen rotar sig ofta i exploateringsprioriteringar. Flera respondenter lyfter politikernas fokus på att förstärka näringslivet och locka företagsamhet till kommunen, vilket ofta gör att grönskan behöver ge vika. På andra sidan av spektra kan således planeringen för grönskan uppfattas som en konkurrens mot kommunens exploatering som prioriterar andra frågor.

(...) jag tänker att det är viktigt för alla som sitter och jobbar med det att inte bara fästna i grönplanen. Den är absolut jättebra, men den är inte själv. Utan det är jättemånga aspekter som vi ska ta med oss (...) jag vill absolut inte frångå den eller gå emot den men det finns andra saker också som tangerar, och man får som inte bara hålla sig inom sitt område, för som sagt: 'så fungerar inte stadsplanering'. Det är väldigt komplicerat att jobba med (Landskapsarkitekt, Blomsala).

Det framkommer i intervjun med Dammholm kommun att en antagen grönplan inte per automatik kan genomföras oemotsagd, utan att tjänstepersonerna måste ta höjd för de resurser som krävs för en kontinuerlig implementering av grönplanen. Utvecklingsledaren för samhällsplanering i Gräsborg menar att det inte är alla gånger som grönplaner eller liknande dokument kan genomföras precis på det sätt som det var tänkt vid framtagningen då politiken ofta har egna idéer om hur arbetet bör gå till. Hen menar att det är komplext hur underlag och dokument som kommunen tar fram omsätts i praktiken och vilken effekt det får när det tillämpas, att teorin och verkligheten inte alltid behöver samstämma. Hen menar att det kan bli så när komplexa frågor hanteras i komplicerade, politiska organisationer.

Landskapsarkitekten i Dammholm menar att det kan vara känsligt att ta fram en grönplan om det finns politiker eller tjänstepersoner som uppfattar bevarandet och utvecklingen av de gröna värdena som ett hinder för att utveckla staden. Hen poängterar vikten av att belysa de gröna värdena som en potential i samhällsutvecklingen och styrka de detaljer som gör en plats mer attraktiv. Hen säger:

Vi la ju mycket resurser på att liksom få med oss politiken och workshopade med dom. Vi tog fram material som skulle vara lättillgängligt för dom (...). Det börjar ju nytt folk hela tiden och så och ambitionen har ju ändå varit att grönplanen ska vara ett underlag som liksom står starkt i sig självt och det ska

vara lätt att ta till sig så att alla nya som börjar ska förstå den (Landskapsarkitekt, Damholm).

Att politiken påverkas av medborgarnas åsikter och viljor är i linje med deras uppdrag. Tyvärr kan denna inverkan, ur tjänstepersonernas perspektiv, slå över till en ovilja från politikernas håll att uppmuntra och välja genomförande av åtgärder som på bäst sätt premierar de gröna värdena, även på rådande grönytor. Dikborgs park- och grönyteutvecklare exemplifierar med att en ”vanlig” klippt gräsmatta som för den biologiska mångfaldens skull hellre hade fått vara en bit ängsmark kan vara svår att genomföra. Detta då den riskerar att uppfattas som ovårdad av invånare vilket skapar klagomål och i förlängningen en påverkan på politikens inställning till en sådan typ av omställning.

För att zooma in lite mer på de gröna värdenas prioritet i den fysiska planeringen så lämnar respondenterna olika svar och det finns en tendens att kommuner inom gruppen *lång tid* tycker att de gröna värdena prioriteras i något större utsträckning än de inom guppen *kort tid* (appendix 5). Konkurrerande intressen, som kan vara anledningen till att de gröna värdena inte alltid prioriteras tillräckligt enligt respondenterna, motiveras ofta med ekonomiska motiv. I Vattenö lockar man gärna företagare för att stärka näringslivet i kommunen, vilket brukar kunna övertrumfa viljan att prioritera de gröna värdena i planeringen. Detsamma gäller för Ängmyr, där detta fokus sträcker sig långt bak i tiden. Handelsområden och andra typer av verksamhetsområden tenderar även att prioriteras framför grönska i Trädsta. Så här säger planeringsarkitekten från Växtå:

Jag kan säga att innehållet påverkas väldigt mycket av den process som sker i kommunen av vad politiken vill ha (Planeringsarkitekt, Växtå)

Hen utvecklar:

Det handlar kanske framför allt om avvägning med exploateringsintressen. När det finns en exploator som vill gå vidare och där kommunen har egna tankar kring exploatering så brukar de gröna få träda tillbaka (...) i varje plan så tar man alltid ett antal grönområden som går att exploatera, sen blir det bara mindre och mindre kvar för det gröna kvalitéerna. Det är väldigt sällan man utvecklar för de gröna behoven (...) (Planeringsarkitekt, Växtå).

Det kan alltså till viss del också handla om tradition. Insikten i att grönstrukturen kan vara en del av planeringslösningen i en värld med ökande urbanisering, klimatkris och minskad biologisk mångfald har inte slagit nog många av de kommunala politikerna. Som planarkitekten i Trädsta säger:

Jag tror att det är delvis kanske lite tradition men kanske inte... alltså tradition att de gröna värdena inte har så hög status i just om man nu säger exploateringssammanhang. Men jag tror också lite okunskap. Mycket att man inte har den kunskapen och kompetenser på dom här nivåerna när man jobbar med exploatering och detaljplanehandläggning vilket också gör att dom gröna frågorna, det blir lättare att dom försvinner. Man har ingen riktigt som bevakar dom heller. Och sedan sist är det ju kanske ekonomi som får styra dom politiska besluten. Ekonomin går före (planarkitekt, Trädsta).

3.2.2 Grönplanens utformning

När grönplanernas utformning och karaktär diskuteras lyfts olika perspektiv. Oftast hamnar samtalet i huruvida grönplanerna är uppbyggda; om de är mer övergripande och strategiska eller utformad mer handfast och praktiskt som ett åtgärdsprogram. Flera kommuner menar att de behöver konkretisera sin grönplan och göra åtgärdsförslagen tydligare, medan andra kommuner är inne på att det strategiska i grönplanerna måste bevaras och stärkas, och i sin tur tydliggöra kommunens inriktning i dessa frågor. I majoriteten av de fallen menar respondenterna att detta strategiska dokument bör kompletteras med ett tydligare åtgärdsprogram. Den strategiska samhällsplaneraren i Grönplotz menar att man helst inte vill blanda åtgärder med strategiska riktlinjer, utan att ett strategiskt dokument måste få vara övergripande och visa på kommunens inriktning. Allt måste inte vara med i den antagna grönplanen, utan tillhörande arbetsdokument kan tas fram på sidan om. I Växtå är denna uppdelning redan ett faktum. Under intervjun med planeringsarkitekten från Växtå så framgår det att de valt att skilja på åtgärder och riktlinjer och för dem har detta varit viktigt för att kunna tydliggöra grönplaneringsarbetet. Vad gäller grönplanens utformning trycker planarkitekten från Trädsta kommun, likt den strategiska samhällsplaneraren från Grönplotz, på vikten av att bevara och stärka de strategiska tendenserna:

Den behöver bli mer strategisk. Alltså som ett strategiskt dokument. Lite mer, vad ska man säga? Användarvänligt! I den mening att det liksom blir tydligt vilken riktning kommunen jobbar med och emot. Och på något sätt lite mer lätthanterligt tror jag (Planarkitekt, Trädsta).

Hen menar att det skulle göra grönplanen mer användarvänlig och öka möjligheterna att motivera grönskans roll för klimatet och ekosystemtjänsterna bland annat. Samtidigt finns en önskan även från planarkitekten i Trädsta kommun att ta grönplanen från det strategiska till det praktiska genom en tillhörande handlingsplan för konkretisering av arbetet. Denna önskan lyfts även under intervjuerna med flera av

de övriga kommunerna. Antingen har kommunerna en önskan om att ta fram en sådan handlingsplan, eller så har detta arbete redan genomförts. De menar att de gärna haft en mer handfast, praktisk plan vari åtgärdsförslagen tydligare framkom och åtgärds- och utförandeplaner presenterades. Så här säger planarkitekten i Ängmyr om den nuvarande grönplanen:

Ja, alltså det är ju inte särskilt handfast. Jag hade gärna sett tror jag, att det hade använts för att hitta mer praktisk tillämpning (samordnande planarkitekt, Ängmyr).

Det framkommer att Blomsala kommun tagit fram en sådan praktisk plan, som dock inte blivit antagen, vilket gör tillämpningen utav den svår i nuläget.

Under intervjuerna diskuterades även grönplanernas kvalitéer och styrkor men även en hel del kring grönplanernas utvecklingspotentialer. Flera kommuner nämnde fördelarna med att ha breda grönplaner som fångar in mycket. Landskapsarkitekten från Gräsberg berättar om hens syn på kommunens grönplan utifrån detta perspektiv:

Jag älskar att det är djupgående och det är brett. Vill man hitta något som är kopplat till grönstrukturen i kommunen så hittar man det här (landskapsarkitekt, Gräsberg).

Samtidigt kan det vara svårhanterligt att implementera väldigt omfattande planer i praktiken. De mer konkreta, kortfattade planerna verkar enligt respondenterna således också ha sina fördelar. Planarkitekten i Dikborg pekar på en sådan fördel:

Alltså nu när jag tittar på den så kan jag tycka att den är så där kort och koncist, och inte så där omfattande vilket jag kan tycka är bra (Planarkitekt, Dikborg).

Flera respondenter nämner även om vikten av att grönplanerna är tydliga, vilket bland annat handlar om att göra klart vilka åtgärder som ska genomföras, hur målen och riktlinjerna bör tolkas i praktiken, vilken kommunal nämnd som är ansvarig för genomförandet av åtgärderna och när åtgärderna senast ska genomföras. Tillgängligheten är en annan viktig faktor, och att digitalisera planerna är ett sätt att möjliggöra för fler att ta del av dem. De kommuner som har digitaliserat sina grönplaner och använder kartlager för grönplanen i de kommunala kartsystemen har också skapat ett uppdateringsstadium som är enklare. Att fortsätta denna digitalisering av grönplanerna och skapa kartlager kan således öka användningsområdet för grönplanerna. Planarkitekten i Blåstad menar att digitaliseringen av underlaget exempelvis skulle kunna ske genom att materialet plockades upp i en applikation och på så sätt skapade material som är än mer tillgänglig. Att alla har tillgång till grönplanen är således av stor vikt, från tjänstepersoner och politiker till medborgare. I några fall har grönplaner utformats på ett sådant sätt att efterträdare till huvudförfattaren inte

förstått alla avsnitt, klassificeringar eller riktlinjer som tagits fram för grönplanen. Planarkitekten från Vattenö berättar:

(...) ibland så är kommunerna bra på att ta fram dokument och innehållet kan vara riktigt bra, men så kanske man byter jobb eller ja, att de här kanske försvinner för att de inte var så tydliga skrivna eller man vet inte hur man ska ta hand om dem. Det tänker jag är något som man ofta glömmer bort, att det kan inte bara vara en som förstår dom (planarkitekt, Vattenö).

Det är därför viktigt att grönplanen har tydliga underlag, är transparent och inte bygger på en persons deltagande eller muntliga tydliggöranden. All information ska gå att läsa sig till. Tillgängligheten i kombination med tydlighet kan även möjliggöra för fler att bidra till åtgärderna som presenteras. Detta har hänt i Trädsta där bland annat föreningar förverkligat delar av grönplanen i samverkan med kommunen och med stöd av fondpengar. Dessa förutsättningar skapades dels genom tydlighet och tillgänglighet men framför allt genom att en geografisk förankring och gediget arbete med medborgardialog inför framtagandet av grönplanen genomfördes.

De framkommer också att arbetet med framtagningen av grönplanen i kombination med revidering av översiktsplanen var en fördel då detta gav goda förutsättningar för väl samordnade dokument. Planarkitekten i Blåstad resonerar kring diskrepansen som kan uppstå mellan grönplan och andra styrdokument om samspelet dokumenten sinsemellan inte säkerställs:

Om vi nu har en fördjupad översiktsplan som kanske inte helt överensstämmer med grönplanen för att den är framtagen senare och tanken har varit att man ska uppdatera grönplanen men sen blir det inte av på grund av olika anledningar, då kan man ju stå med flera dokument som kan vara lite svåra att tyda. Och det ska ju vara enkelt liksom både kring när man tar fram nya detaljplaner – 'hur ska jag förhålla mig till dom här områdena som finns här', 'vad ska jag tänka på med gaturum eller parkmark' och så vidare. (...). Vad är ursprungstanken? Så att alla har liksom en gemensam målbild att jobba mot (planarkitekt, Blåstad).

Detta samspel med andra planer och värden kopplar an till att det i alla grönplaner finns något avsnitt, mål eller riktlinje som fokuserar på framhållningen av multifunktionen för grönstrukturen (se appendix 6). Landskapsarkitekten från Dammholm nämner vikten av detta:

Att man inte tappar liksom mervärden och nyttan med att samordna och kanske samfinansiera vissa projekt och sådär. (...). (...) det handlar ju mycket om att vi måste samverka mera inom kommunen med bolagen. Att energi och miljö måste ha en verksamhetsplanering som synkar med oss på stadsbyggnads. Det

är ju en förutsättning helt enkelt för att få till de här projekten vi vet störst nytta (landskapsarkitekt, Dammholm).

Ur ett multifunktionellt perspektiv är det således av vikt att flera frågor hanteras i samma rum. I alla intervjuer samtalar vi förutom om grönstruktur även om blåa värden. Det framgår att diskussionerna kring sammanslagning av plan för grönska och vatten pågått inför författandet av ett antal av grönplanerna. Blomsalas landskapsarkitekt berättar att:

Tanken egentligen när man tog fram grönplanen var att det skulle vara en grön- och blåplan, att vatten och grönplan skulle sitta ihop. Men halvvägs genom arbetet så bröt man isär dem (landskapsarkitekt, Blomsala).

I Dammholm har dagvattenplan och grönplan samordnas för att kunna samverka och i andra kommuner, exempelvis Parksala, har skyfallskarteringar och skyfallsåtgärder fått större utrymmer efter händelser med stora regnmängder under kort tidsperiod det senaste decenniet.

Det varierade hur grupperna som varit med i framtagandet av grönplanerna mellan kommunerna såg ut. Från en till flera projektledare. Generellt ansågs det positivt när flera projektledare varit med i processen, gärna med olika bakgrund. Detta pratade bland annat Dammholms landskapsarkitekt om vikten av, och menade att detta har varit viktigt för grönplanens analys, då denna kunna utgått från två olika inriktningar.

Det framgår i flera intervjuer att det bara är den allmänna platsmarken som täcks av grönplanen, då kommunen framför allt kan styra över den mark de själva äger. I några andra intervjuer framgår det att det bara är stadsmiljö som inkluderas, och ingen landsbygd. Respondenterna resonerar kring att grönplanerna, om de hade täckt ett större geografiskt område, hade kunnat leda till att fler medborgare drog nytta från arbetet med grönplanen och att det skulle bli ett bättre underlag för översiktsplanen. Som planarkitekten i Dikborg formulerar det gällande utvecklingspotentialen för inkludering av större geografiskt område i grönplanen:

Utifrån min del är det väl att titta mer på hela kommunytan, att det blir något vi måste jobba vidare med (...) i översiktsplan måste vi ju ha ett utzoomat fokus, inte bara utifrån staden, utan hela kommunen (planarkitekt, Dikborg).

3.2.3 Externa påverkansfaktorer och uppdatering av grönplanen

Förutom inre politiska processer finns även externa påverkansfaktorer som kan verka för såväl grönplanernas för- som nackdelar. Detta gäller exempelvis krav från statligt

håll som kan vara av stor vikt för att minska barriärerna och verka för genomförandet av grönplanernas idéer. Flera av respondenterna nämner även guider från myndigheter och krav från Länsstyrelser som företeelse som kan bidra till genomförandet:

Det är väldigt mycket så där då det är politiken som styr. Där kan man ju kanske också ibland som tjänstepersoner behöva att det kommer något från nationell nivå. Alltså lagkrav på att 'det här ska göras' eller 'det här ska utföras'. Då får vi lite mer möjlighet att kanske, ja, trycka på det. För det är ganska mycket respekt från våra politiker att om det kommer krav så får vi liksom prioritera budget för det (...) (planarkitekt, Trädsta).

Landskapsarkitekten från Vattenö menar att de gärna jobbar vidare med utvecklingen av grönplanen och andra naturbaserade lösningar i planeringen då bland annat Länsstyrelsen börjat ställa högre krav på inblandningen av den typen aspekter i planprocessen.

Motstridiga inriktningar kan givetvis även uppstå när yttre faktorer börjar integrera med ramarna för kommunens arbete, exempelvis genom nationella riksintressen som påverkar planprocesserna. Planeringsarkitekten i Växtå menar att Plan- och bygglagen (PBL) kan vara ganska fryst för möjligheten att jobba med grönfrågor direkt i planprocessen, och att man måste hitta lösningar för att kunna arbeta in det.

Under intervjuerna framkommer det att flera kommuner gärna beaktar vägledning och liknande dokument från myndigheter vid arbete med grönplan men att flera respondenter saknade sådana när de själva skulle ta fram sin grönplan. Planeringsarkitekten från Växtå berättar:

Vi tittade på alla de nationella, men det saknades någon bra vägledning som nu finns som Boverket och Naturvårdsverket har tagit fram (planeringsarkitekt, Växtå).

I Grönplög uppdateras grönplanen för tillfället, och den strategiska samhällsplaneraren menar att de nya vägledningarna från Naturvårdsverket och Boverket beaktas i det arbetet men att det är svårt att starta upp arbetet och tillämpa vägledningen. Hen menar att vägledningen eventuell kan användas som en checklista i slutet, efter att man internt lagt upp en plan för uppdateringen:

Det är nästan lättare att sätta sig med de kompetenserna som finns i kommunen och försöka hitta vägen fram. Och i stället sätta sig om ett tag med vägledningen och fundera på 'har vi missat någonting eller?' (strategisk samhällsplanerare, Grönplög).

Några kommuner har varit inblandade i projekt som myndigheter lett, vilket gett positiv input i kommunernas grönplanering. Bland annat gällande upplägg och innehåll för grönplan. Fem av de intervjuade kommunerna menade att de haft en annan kommun som inspiration vid framtagningen av sin grönplan. Ibland för att kommunen ligger geografiskt nära och har ungefär samma förutsättningar, och ibland för att kommunen i fråga har en erkänt välgjord grönplan.

Att värna om uppdateringarna av grönplanerna är väsentligt för att öka chanserna att kommunens olika planer fortsätter att samspela och få arbetet att fortgå. Som det ser ut idag har bara tre av elva kommuner ett tydligt tillvägagångssätt för uppdatering utav grönplanen. Flera av de intervjuade kommunerna menar att grönplanerna och underlaget till grönplanerna skulle kunna uppdateras oftare. I Grönplög pågår just nu en uppdatering av grönplanen och den strategiska samhällsplaneraren säger att:

Planen nu är att det ska bli ett mer levande arbetssätt (...) att man inte hamnar i det här 'jaha, nu är det gamla lager' och att folk inte känner sig trygga i det, utan att man kvalitetssäkrar. Hittar något sätt som vi kan jobba mer löpande med det och har någon övergripande arbetsgrupp som träffas en gång i halvåret, två gånger i halvåret (strategisk samhällsplanerare, Grönplög).

Planeringsarkitekten i Växtå menar att stort fokus ligger på kunskapsunderlagsanalyserna till grönplanen, att man säkerställer att det är ett underlag som inte blir inaktuellt så fort.

3.3 Kommunernas arbete med klimatanpassning kopplat till grönplanen och den generella grönplaneringen

I detta avsnitt beaktas klimatanpassningens koppling till grönplanerna och den generella grönplaneringen, den ekosystembaserade klimatanpassningen (EbA). Först genom materialet från innehållsanalysen följt av data från intervjuerna.

3.3.1 Grönplanens koppling till klimatanpassning i innehållsanalysen

Innehållsanalysen visade på att tio av elva kommuner nämner klimat i sin grönplan. *Klimat* nämns oftast i sammanhang med resonemang om grönskans vikt för klimatanpassningen, klimatreglering, lokalklimatets effekter eller längre redogörelser om vikten av klimataspekter vid byggnation, se tabell 4.

Tabell 4. Skildring av *klimat* i grönplanerna

Ett urval av hur *klimat* skildras i förhållande till grönstruktur i grönplanerna i de två kommungrupperna.

Anonymiserad kommun	Ett urval av hur *klimat* skildras i grönplanerna
<i>Lång tid</i>	
Grönploug	Klimat nämns inte. Framgår att grönområden kan agera luftrenare, bullerdämpare och dagvattenhanterare.
Dammholm	Klimatanpassning nämns som en del av de försörjande och reglerande ekosystemtjänsterna och att grönskan i städer bör ses som buffert mot klimatförändringarna. Skogens klimatnytta nämns. Träd som balans i klimatpåverkan.
Blåstad	Grönstrukturen som reglering vid ökande regnmängder och temperaturtoppar. Staden ska anpassas för att klara av ett förändrat klimat med ökad nederbörd, översvämningsrisk och värmeböljor.
Växtå	Grönstrukturens roll vid förändrat klimat, ex. hanteringen av skyfall och temperaturreglering. Ett förändrat klimat påverkar ekosystemen. Träd för klimatreglering. Gröna och blå ytor vid klimatanpassning. Gröna ytor för lokalklimatet. Kopplat klimatanpassning till resiliens-begreppet.
Parksala	Grönytor och vattendrag som hjälp vid hanteringen av klimatutmaningar. Ekosystem i stadens grönska verkar effektivt som lösning på urbana problem, genom ex. fördröjning av dagvatten, hantering översvämningar och temperaturreglering.
<i>Kort tid</i>	
Gräsborg	Säkerställa att grönstrukturen är robust för hantering av klimatförändringarna. Grönskans vikt vid klimatanpassning. Ekosystembaserade lösningar för klimatanpassning framför tekniska. Ekosystemtjänster som svar på ökande temperaturer och översvämningar. Grönskans klimatreglering genom ekosystemtjänsterna.
Blomsala	Grönstrukturen viktig för stadens klimatanpassning, klimatreglering. Grönplanen av vikt för skugga och uppfångandet av vind, påverkan på mikroklimatet. Samspelet mellan stadens klimat och grönstruktur.
Dikborg	Ekosystemtjänsterna via grönskan som vattenrenare och reglering av stadens klimat. Grönskans roll som klimatreglerare i tätorter.
Trädsta	Beakta klimatförändringarna vid byggandet och förvaltningen av grönska. Ekosystemtjänsters positiva inverkan på klimatet. Samhället bättre rustat inför klimatförändringar och översvämningar genom strategiskt planerad grön- och blåstruktur.
Vattenö	Träd som klimatreglerare och för bättre stadsklimat. Grönområden som luftrenare och alstrande av skugga. Urban grönska kan minska behovet av luftkonditionering och uppvärmande åtgärder.
Ängmyr	Grönstrukturen för luftkvaliteten och lokalklimatet. Grönska kan ge skugga, påverka vindhastighet, förbättra luftföroreningar, motverka erosion och hantera höga flöden. Ekosystemtjänsternas inverkan som reglerare.

Tabell 5 visar att majoriteten av kommunerna har mål, riktlinjer eller strategier som stärker EbA och att sju av elva kommuner har praktiska åtgärder som kopplar an till utvecklingen av EbA.

Tabell 5. Grönplanens koppling till ekosystembaserad klimatanpassning (EbA)

Svar på om kommunerna har mål/riktlinjer/strategier och/eller konkreta åtgärder i grönplanen som kopplar an till ekosystembaserad klimatanpassning (EbA).

Anonymiserad kommun	Finns det mål/riktlinjer/strategier kopplade till förstärkningen och utvecklingen av EbA	Finns det konkreta åtgärder kopplade till att utveckla och förbättra EbA?
<i>Lång tid</i>		
Grönplog	Nej	Ja
Dammholm	Ja	Ja
Blåstad	Ja	Nej
Växtå	Ja	Ja
Parksala	Ja	Nej
<i>Kort tid</i>		
Gräsborg	Ja	Ja
Blomsala	Ja	Ja
Dikborg	Ja	Nej
Trädsta	Ja	Ja
Vattenö	Ja	Nej
Ängmyr	Ja	Ja

För att exemplifiera från den första kategorin, med mål, riktlinjer eller strategier som stärker EbA har Parksala ett övergripande mål som handlar om att man ska arbeta strategiskt med de blå och gröna värdena. Kopplat till detta mål ämnar man jobba mer med ekosystemtjänster, bland annat då de renar luft och reglerar temperaturer. En liknande tematisk strategi finns i Trädstas grönplan och de har även ett mål om ökad biologisk mångfald och resiliens vari EbA av denna karaktär har identifierats då ett robust ekosystem även förstärker motståndskraften mot klimatförändringar. I Dikborgs övergripande mål om ekosystemtjänster står det uttalat att grönstrukturen ska användas för att möta klimatförändringar, exempelvis genom omhändertagande av dagvatten samt luftrening. I grönplanen från Blåstad framgår det i den andra strategin att man ska planera ett robust samhälle och att kommunen ska sträva mot att kunna förbereda kommunen på ett förändrat klimat genom exempelvis grön infrastruktur.

Kopplat till den andra kategorin där klimatanpassning i skrivelser om konkreta åtgärder identifierats har exempelvis Dammholm arbetat med att koppla åtgärder för stadens grönstruktur till kartunderlaget, och har en åtgärd som gäller just detta - att utreda och plocka fram kartunderlag på var man ska prioritera för grönska och

exempelvis regnbäddar. De plockar även ut flera geografiskt förankrade stråk där de skriver ut att de planerar för utredningar och projektering i utvecklingen av dessa stråk för att skapa stadens gröna korridorer. Detta gör även Gräsborg som redogör via kartor för var man i olika stadsdelar planerar för parkbris och skugga. Förankringen av de mer åtgärdsrelaterade EbA kan även vara ett resultat av att det är utsatt en specifik tidpunkt för utförandet av åtgärden. Detta visar Grönplag på då de har åtgärdslistor med tydligt ansvarutkrävande från olika nämner och en indikation på när åtgärden ska vara genomförd. En specifik nämnd skulle exempelvis ha genomfört eroderingshämmande åtgärder vid ett antal badplatser under 2021. Blomsala kommun har liknande åtgärder i sin grönplan. De har geografiskt pekat ut en park vari en strandbank återfinns som behöver åtgärdas på grund av klimatförändringarnas erosionspåverkan på platsen.

3.3.2 Den praktiska kopplingen mellan klimatanpassning och grönplanen samt den generella grönplaneringen

För att ta fasta på huruvida klimatanpassningen integreras även i det praktiska arbetet kommer även en redogörelse för hur klimatanpassning diskuterades under intervjuerna kopplat till det praktiska arbetet. Det framkommer att två av kommunerna i *lång tid* och en kommun från *kort tid* hade en något tydligare koppling mellan klimatanpassningsarbetet och grönplanen, och gav en känsla av att de hade kommit lite längre i arbetet med att förena frågan om klimatanpassning och grönplan för att fungera som en helhet. Dessa kommuner var Dammholm, Växtå och Gräsborg. Detta baseras på att Dammholm uttryckligen arbetat för att sammanföra grönplan, dagvattenplan och klimatplan. En sådan typ av sammanföring har också skett i Växtå där klimatanpassningsprogrammet i kommunen har samordnats med grönplanen. Planeringsarkitekten i Växtå menar att det är uppenbart att de gröna och blå områdena har en stor inverkan i klimat- och klimatanpassningsarbetet och frågor om både skuggning med ökad krontäckning och dagvattenfrågor på grund av ökade flöden hanteras i grönplanen. Planeringsarkitekten menar samtidigt att kopplingen till klimatanpassning kan bli ännu tydligare. I Gräsborgs grönplan, som också hade ett något mer utvecklat, tydliggjort arbete med klimatanpassning så kompletteras grönplanen av klimatstrategin och har ett specifikt fokus på biologisk mångfald, ekosystemtjänster och klimatreglering.

I de intervjuer med tjänstepersoner från kommuner en vagare koppling mellan grönplan och klimatanpassningsarbetet urskiljs lyfts samtidigt flera exempel på hur dessa frågor samverkar i praktiken, även om det finns ett par kommuner som menar att klimatanpassningsarbetet ligger utanför grönplanens uppdrag. En av respondenterna i Dikborg menar exempelvis att man inte riktigt, vad gäller grönstruktur och klimatanpassning, har den typen av dubbla ställningstaganden som det ser ut just nu och respondenterna från Ängmyr och Blomsala menar att kopplingen

mellan klimatanpassning och grönplan ännu inte är så tydlig. Fyra av elva kommuner menar vidare att aspekterna kring grönstrukturens inverkan på klimatet och dess effekter inte hade hunnit komma upp på den allmänna "agendan" när grönplanerna författades, vilket kan förklara varför dessa aspekter inte enligt respondenterna tagits fasta på allt för mycket i grönplanerna. Planarkitekten från Trädsta menar att det i framtida uppdatering av grönplanen måste tas ett omtag om grönstrukturens koppling till klimatet. Förhoppningen att dessa frågor ska kunna sammanstråla lyfts alltså och några kommuner menar att man väntar på att politiken ska öppna upp för detta arbete.

Trots en vag praktisk koppling lyfts förslag på EbA. Klimatanpassningsvärdet i olika grönytor nämns i några intervjuer och planarkitekten i Blåstad poängterar vikten av planering för klimatzoner. Multifunktionaliteten lyfts och kopplingen till den blåa planeringen är tydlig. I intervjun med respondenten från Ängmyr diskuterades de gröna lösningarnas kompletterande roll till de grå gällande dagvatten och i intervjun med Parksala diskuterar planchefen möjligheterna med att skapa ytor som är rekreativa och samtidigt översvämningsbara. Flera av respondenterna nämner vikten av ekosystemtjänster i grönplanen. Antingen att man är nöjd med att man fått med denna aspekt, eller hoppas på att kunna implementera den i nästa uppdatering. Samtidigt framkommer det att det är ekosystemtjänsternas prydnadsvärde som idag verkar vara det som hanteras mest, och kanske inte alltid hur de på bästa sätt kan nyttjas för klimatreglering och anpassning. Behovet av utbildning inom frågor som berör ekosystemtjänster föreslås av planarkitekten i Trädsta för att underlätta i arbetet att kopplat klimat och grönska samman och belysa multifunktionalitet. Fyra av elva intervjuade hänvisade även för vidare läsning i klimatplan, klimatstrategi eller klimatanpassningsstrategi vid frågan om klimatanpassning.

4 Diskussion

I detta kapitel kommer de viktigaste resultaten diskuteras i förhållande till tidigare forskning. Bland annat att grönplanen har olika praktiska roller i kommunerna, vilket exempelvis beror på dess strategiska eller handfasta utformning samt det samspel som finns eller inte finns mellan olika planer. Grönplanens konkurrens med andra intressen kommer att diskuteras, samt att grönskan generellt anses prioriteras lågt i kommunernas fysiska planering. Grönskans multifunktionalitet och vikten av dialog med inblandade aktörer för ökat inflytande i den fysiska planeringen kommer att överläggas. Vikten av integrering av klimataspekter i grönplaner kommer också att redogöras för: det faktum att grönplanen på ett teoretisk plan kopplar an starkt till klimatanpassning, men i praktiken inte verkar ha en lika tydlig koppling bland annat.

4.1 Grönplanens roller som underlag för den fysiska planeringen

Översiktsplanens och detaljplanens roller och syfte är tydligt reglerat i PBL. Grönplanens roller och syfte är däremot inte lika uttalad i juridiken. Denna studie visar att de syften, eller tänkta roller, som lyfts fram i grönplannedokumentet går i linje med definitionen för grönplaner i Naturvårdsverket och Boverkets (2022) vägledning *Grönplanera!*. I stor utsträckning är fokus för planerna att agera underlag för den fysiska planeringen, säkra de gröna miljöerna, se till att ekosystemtjänster värnas och specificera skötselåtgärder i grönområden. Det som framkom under intervjuerna, gällande grönplanernas roller som underlag för den fysiska planeringen, stämmer väl överens med det syfte, eller tänkta roller, som innehållsanalysen redogör för. Det tänkta och faktiska rollerna verkar alltså matcha, såtillvida att grönplanens faktiska roller verkar kunna uppfylla det grönplanen är tänkt att användas till utifrån innehållsanalysen. Vad dessa faktiska, eller praktiska, roller är verkar dock skilja sig åt mellan kommunerna. Det som skiljer sig är alltså på vilket sätt man stämmer av att grönplanen ”används i den fysiska planeringen”. Exempelvis hur grönplanen tillämpas i planeringen. På vissa håll verkar grönplanen ha en svagare roll i det praktiska arbetet.

Att grönplanerna har lite olika roller i olika kommuner, men många gånger ett jämförbara tänkta roller kan bero på att grönplanerna är utformade olika. Att de exempelvis ibland existerar i form av ett textdokument och ibland även som kartlager, kan göra att de tillämpas på olika sätt, och kan ingå i olika faser av planprocessen eller upprättandet av ny översiktsplan. Finns grönplanen som kartlager kan det lättare, visuellt, kopplas på i kartsystem för att hitta värdepunkter i kartmaterial där olika värden möts, och marken således är intressant ur många perspektiv.

Enligt Naturvårdsverket och Boverket (2022) är grönplanen ett dokument av strategisk karaktär, men vad som skiljer sig åt mest mellan grönplanerna i kommunerna är just dess utformning, huruvida grönplanen är av mer eller mindre handfast karaktär – med mer övergripande mål och riktlinjer eller mer i form av tydliga åtgärdslistor. Enligt Faludi (2000) arbetar man i många planeringssystem för fysisk planering med både strategiska planer och mer handfasta planer. De sistnämnda planerna är tydligare i vad utfallet efter realisering utav dem kommer landa i, och dessa kan användas mer som ett manus i planeringen. De strategiska planerna å andra sidan, används snarare som guider eller ramverk för hur koordineringen och inriktningen av planeringen i kommunen ska se ut. De strategiska planerna är mer odefinierade än de praktiska planerna (Persson, 2019). Albrechts och Balducci (2013) menar att de flexibla och dynamiska strategiska planerna tenderar bli vaga och således svåra att jämföra med mer konkreta planer och styrdokument. Samtidigt finns det stadier då de strategiska planerna också går in i en mer statuerad fas, i realiseringen utav dem, vilket är ett stadie som minskar diskrepansen plantyperna emellan och gör dem lättare att jämföra (Mäntysalo et al., 2019). Enligt Faludi (2000) samt Kaza och Hopkins, (2009) betyder den strategiska planeringens flexibilitet och böjlighet inte per se att de är ineffektiva vid genereringen av resultat, utan att dess vägledande roll i stället bör tillgodoses och nyttjas för att kunna använda styrdokumentet mer som en narrativ eller retorisk anordning i vägledningen för kommunens arbete inom specifika fält. Enligt Healey (2009) ligger vikten av strategisk planering i att kunna forma framtida planeringstendenser och skapa förståelse för vad som ligger inom rimlighetsramarna att genomföra och inte. Helt enkelt att skapa en gemensam ram och referens. Författaren menar att den strategiska planeringen är bättre för att tolka sociala trender i samhället, och den komplexitet som dessa kan medföra i planeringen av den fysiska miljön (Healey, 2009). Så i fysisk planering, där många intressen konkurrerar och vi samtidigt måste planera för bland annat ett förändrat klimat och nya samhällsliga förutsättningar, kan den strategiska planeringen vara en bra metod för att lyckas samla alla mål och inriktningar och hitta en gemensam väg framåt.

Trots vikten av strategiska planer framkommer det under intervjuerna att flera kommuner antingen har, håller på, eller planerar för att ta fram ett mer handfast dokument som kan komplettera grönplanen och konkretisera vilka insatser som bör ske kopplat till de mer strategiska, övergripande riktlinjerna och målen. De kommuner som har mer handfasta dokument som grönplaner idag å andra sidan, menar att de

gillar tydligheten men saknar de strategiska, övergripande indikationen på vilka mål som gäller och kommunen i stort strävar emot, som ett strategiskt dokument kan ge.

4.2 Möjliga vägar till grönplanens ökande inflytande i den fysiska planeringen

Enligt respondenterna prioriteras inte de gröna värdena nog i den fysiska planeringen. Vad detta beror på har många svar, och att stärka grönplanens inflytande i den fysiska planeringen skulle eventuellt kunna vara en del av lösningen. Vägen till grönplanens ökande inflytande är dock inte given, och kan mest troligt leda åt olika håll i olika kommuner, beroende på dess lokala förutsättningar.

Vilka politiska beslut kommunen fattar, vilka traditioner som finns (eller inte finns) och vilken kunskap tjänstepersoner och politiker har kopplat till grönplanering verkar påverka grönplanens inflytande i den fysiska planeringen. Det menar även Oke et al. (2021) som hävdar att städers strategiska planering för grönska bland annat kräver såväl god kompetens inom området, som politiker som möter upp med tillräcklig budget för dessa riktade åtgärder. Även Zuniga-Teran et al. (2019) menar att en viktig aspekt vid implementeringen av grön infrastruktur i planeringen är engagemang från de styrande.

Brokking et al. (2021) menar att grönplaneringen sällan står stark vid intresseavvägningar mot andra värden, vilket ytterligare stärker den generellt låga prioriteterna av de gröna värdena i den fysiska planeringen. Samtidigt är det viktigt att ta med sig att även om de gröna värdena skulle vara högt prioriterade så skulle planeringen för grönska inte automatiskt bli av. Om rutiner för implementeringen saknas finns ingen garanti för ökad hänsyn till de gröna värdena. För att grönplanerna ska kunna vävas in och göra att grönskan blir en självklar del i den fysiska planeringen krävs det förlopp där grönplanerna integrerats i planprocessen och uppdateringen och upprättandet av översiktsplanen. Integreringen är med andra ord viktig för övergången till nya hållbara lösningar som kommuner, i det här fallet, på den lokala nivån har en avgörande roll att genomföra (Wamsler et al., 2014).

I studien har det tidigare redogjort för de intressekonflikter som framkommer under intervjuerna kopplat till de gröna värdena och Moser och Ekstrom (2010) och Adger et al. (2007) menar att det finns kategorier av hinder för att integrera åtgärder för klimatanpassning i samhället, och några av dessa står enligt författarna på informationsbaserade/kognitiva, ekonomiska, tekniska, institutionella, sociala, kulturella och organisatoriska grunder (Moser & Ekstrom, 2010; Adger et al., 2007). Dessa går på många plan hand i hand med de hinder och motstridiga intressen som

respondenterna presenterar gällande genomförandet av den gröna planeringen, exempelvis politiker som inte fattar de beslut som behövs på grund av traditionella-, exploateringsmässiga-, kunskapsrelaterade- eller ekonomiska skäl.

Kopplat till grönplanens strategiska eller mer handfasta egenskaper verka båda delarna kunna vara väsentliga för att få ökad inflytande av grönplanen i den fysiska planeringen. Det verkar alltså som att fördelar finns med att ha en mer strategisk del, och en mer handfast, praktiskt del. Om en uppdelning genomförs kan det dock underlätta om båda delarna antas i kommunstyrelse eller kommunfullmäktige, då arbetet annars riskerar att fortsatt vara i en strategisk fas som gör arbetet svårtillämpat i praktiken. Vid en eventuell uppdelning måste samspelet mellan dokumenten också säkerställas, så att de kan ta ut det bästa ur varandra. Enligt Persson (2019) kan denna relation vara komplicerad, om än vanlig. Enligt Schmid et al. (2020) är det ofta de mer konkreta planerna som möjliggör för den strategiska planeringen att kunna landa i juridiskt bindande detaljplaner. Författaren menar vidare att studier som beaktar denna relation mellan strategiska planer och integreringsprocessen i exempelvis detaljplaner är ovanliga.

Det framkommer att kommuner inspireras av varandra vid framtagning av grönplaner och samtidigt menar Schewenius et al. (2014) att det är av största vikt att anpassa varje plan för stadens lokala förutsättningar och utmaningar, och att ingen generell plan går att tillämpa överallt. Inspirationen av varandra och användningen av vägledningar från myndigheter kräver således att lokala förutsättningar beaktas.

Det framgår att alla grönplaner på ett eller annat sätt tar upp grönplanens multifunktionella egenskaper. Montgomery (2014) menar att naturbaserade lösningar, som integreringen av grönska i den fysiska planeringen är, just på grund av dess breda palett av värden bör betraktas som ett självklart inslag i planeringen, och inte en ”frivillig lyx” som man eventuellt väljs att implementeras. Även under intervjuerna nämns multifunktionen av grönskan, bara inte riktigt lika tydlig som kopplingen i innehållsanalysen. Om det beror på att grönskans multifunktion är så självklar eller att man inte tänkt på att man kan använda multifunktionen som ett argument för att motivera implementeringen av de gröna värdena i den fysiska planeringen är oklart, men Gill et al (2007), Hansen & Pauleit (2014) och Kremer et al. (2016) menar att användningen av bland annat grönstruktur som är multifunktionell och har diversitet kan generera i en större bredd av ekosystemtjänster i miljön, och således premiera ett större antal värden. Multifunktionens inbladning i grönplanen skulle således kunna poängteras ännu mer i det praktiska arbetet för att få ökat inflytande i arbetet. Multifunktionaliteten besitter på sikt viktiga värden i arbetet mot att kunna bygga resilienta miljöer och ett gemensamt hållbart samhälle (Schewenius et al., 2014; Hansen & Pauleit, 2014; Kremer et al, 2016).

Flera av respondenterna diskuterar de blå och gröna värdenas beroende av varandra, och detta beroende lyfter även Haase et al. (2014) Kremer et al. (2016) och Mosler och Hobson (2021) som menar att kunskapen om denna relation måste sammanställas i tydliga planer där alla blå-gröna strategier för ett specifikt område

sammansvetsas och integreras i samma plan. Att beakta eventuella blåplaner är således av vikt vid framtagning eller uppdatering av grönplaner.

Studien visade att respondenterna i kommungrupp *lång tid* hade en tendens att i något högre grad anse att de gröna värdena var tillräckligt prioriterade i den fysiska planeringen i kommunen än kommungrupp *kort tid* (appendix 5). Detta skulle kunna tyda på att ett mer långsträckt arbete med grönstrukturplanering till idag lett till att dessa frågor hamnat högre upp på agendan jämfört med de som jobbat kort sammanhållen tid fram till idag med grönplaner. Detta kan också indikera hur lång tidsperiod det faktiskt tar för gröna värden att börja prioriteras i den fysiska planeringen, och att arbetstakten och/eller effektivisering för att få dessa frågor högre upp på agendan måste intensifieras.

Några av respondenterna lyfte fram dialog med såväl invånare som politiker i ett tidigt skede, vilket visade sig ha varit en framgångsfaktor för att kunna förankra arbetet och förbereda berörda på vad som skulle komma att hända i och med framtagningen av grönplanen. Genom dialog kan nämligen kunskapsutbyte mellan invånare, tjänstepersoner och politiker ske. Brokking et al. (2021) menar att dialog är en framgångsfaktor för aktualiseringen av naturbaserade lösningar och en möjliggörare för anpassning till de lokala behoven, som även diskuterats tidigare i avsnittet.

4.3 Svagt uttalad praktisk koppling - klimatanpassning och grönplanering

Studien visar att kommunernas arbete med klimat och ekosystembaserad klimatanpassning i grönplanerna varierar. Innehållsanalysen visade att grönplanerna rent textuellt har en tydlig koppling till klimat och klimatanpassning. Denna tydliga koppling saknades dock i intervjuerna med tjänstepersonerna. Uppfattningen är att kommunerna inte alla gånger har tagit fasta på den koppling som finns till klimatanpassning så mycket i praktiken, utan att det i nuläget hänger lite löst i grönplanernas innehåll. Om det är lättare eller svårare att ta praktisk fasta på denna relation om klimat/klimatanpassningsplan finns är en tankeställare. Å ena sidan borde det vara lättare då arbete med klimatanpassning är ”i gång” i kommunen, men samtidigt svårare då den andra planen eventuellt förväntas behandla dessa frågor. Det hintas om det sistnämnda alternativet under intervjuerna då flera respondenter hänvisar vidare till klimat/klimatanpassningsplan vid frågan om klimatanpassning. Förståelse finns för att klimatarbetet i de intervjuade kommuner är ”större” än det som eventuellt inkorporeras i grönplanen, vilket lyftes på några av intervjuerna, men då denna studie intresserar sig för det klimatanpassningsarbete kommunen genomför kopplat till grönplanen och den generella grönplaneringen, alltså där dessa arbeten

möts, har grönplanens innehåll och praktiska tillämpning varit relevant att studera kopplat till klimatanpassning.

I de kommuner där kopplingen mellan klimatanpassning och grönplan var tydligast i innehållsanalys, men även utifrån det som framkom under intervjuerna, hade en sammanföring av grönplan och dokument som rör klimat och/eller klimatanpassning genomförts. Skulle en sådan sammanföring göras även med andra dokument, rörande exempelvis sociala och ekonomiska frågor, skulle grönskans multifunktion eventuellt kunna plockas upp och användas även för dessa värden.

Många kommuner menar att de inte jobbar med ekosystembaserad klimatanpassning (EbA), men uppfattningen är samtidigt att flera förslag på hur EbAs skulle kunna genomföras muntligen presenteras under intervjuerna. Samtidigt verkar respondenterna inte alltid vilja ”ta” i frågan om grönplanernas koppling till klimat, vilket givetvis kan bero på att det inte ingår i deras arbetsroll. Uppfattningen är att respondenterna inte alltid kopplar ihop att de förslag de ger skulle kunna användas i ett klimatanpassningshänseende. Det känns inte som att kommunerna brister i idéer, utan snarare i förmågan att motivera dessa förslag och sätta dem i ett större sammanhang som pekar på dess klimatanpassningspotential och multifunktionalitet. I alla fall kopplat till det som i praktiken utförs, i teorin har kommunerna större benägenhet att poängtera denna koppling. Förslagen som presenteras under intervjuerna i kombination med ”rätt” integreringsprocesser skulle eventuellt kunna nyttjas på ett produktivare sätt för att effektivisera integreringen av klimatanpassningsperspektivet i grönplaneringen. Schipper och Pelling (2006) menar att en sådan integrering innebär medvetenhet och en säkring att klimataspekter kommer tas med i rådande och framtida policyer och planer. Geneletti och Zardo (2015), som inspirerat det teoretiska ramverket i denna studie, har i stället undersökt hur EbA tillämpas i underlag för klimatanpassning. Alltså på ett sätt en omvänd studie från denna. Författarna menar att EbA många gånger är omnämnda i planerna de analyserat, men att de brister i utförandebeskrivning och specificerande, och således blir svåra att implementera i den fysiska planeringen (Geneletti & Zardo, 2015). För att främja implementeringen av klimatanpassning i grönplaner (som inte ens en gång förväntas innehålla uttalad information om klimatanpassning, till skillnad från underlag för klimatanpassning) kan det antas att tydliga åtgärdslistor även här skulle vara av stor lättnad för att ta fasta på de riktlinjer eller åtgärder där grönplaneringen möter klimatanpassningen. Inte minst då mötet i detta fall skulle ske i grönplaneringens ”hemmiljö” som grönplanen i detta fall skulle kunna liknas vid.

Flera av respondenterna trycker på vikten av att få med aspekterna kring ekosystemtjänster i grönplanerna och enligt Hansen et al. (2015) har det skett ett ökat premierande av ekosystemtjänster i den fysiska planeringen i Europa. Samtidigt menar Bush och Doyon (2019) att det råder brist på planer för en effektiv, praktisk implementering av naturbaserade lösningar i stadsplaneringen, och där tänker jag att grönplanerna verkligen skulle kunna kliva in och visa vägen för dessa frågor. Hittar kommunerna dessutom metoder för att belysa och normalisera ekosystemtjänsternas

värde för klimatanpassningen tar de givetvis ytterligare steg på vägen mot EbA som standard i såväl grönplaneringen som klimatanpassningsarbetet.

Det känns viktigt att poängtera att arbetet med integrering av grönplanen i sig är att verka för EbA. Att det är svårt att bryta lös EbA från grönplanen då majoriteten av alla dess förslag skulle ha fördelar ur ett klimatanpassningshänseende, att det är en del av dess multifunktionalitet. Grunden i detta arbete har legat i vikten av att förtydliga relationen mellan grönplanering och klimatanpassning. Detta då en tydligare koppling i mötet mellan grönstruktur och klimatanpassning förhoppningsvis kan göra det lättare att i stort belysa den problematik vi står i och inför med de negativa effekterna av klimatförändringarna, och vidare motivera grönstrukturens många positiva aspekter.

5 Slutsats och framtida studier

Grönplanerna i de olika kommunerna skiljer sig åt på många plan, men verkar oberoende av vilken av de två kommungrupperna de hamnat i. Att grönplanernas roller skiljde sig åt något mellan kommunerna och att det var relativt få intervjuer komplicerar generaliseringen utav grönplanen något, men i detta avslutande kapitel kommer det ändå att redogöras för ett övergripande perspektiv på grönplanen.

Grönplanens praktiska roller verkar i majoriteten av kommunerna uppfylla dess tänkta roller. De praktiska rollerna är bland annat att vara underlag för översiktsplanen och planprocessen. Grönplanen kan även agera lexikon över kommunernas grönytor, och den finns till för att trygga tillgång till grönska och ekosystemtjänster i den fysiska planeringen. Exploateringsintressen och ekonomi verkar kunna stå i konflikt med grönplanen. Även traditioner om hur planeringen historiskt sett ut och okunskap om grönskans potentialer verkar kunna påverka dess utfall. Huruvida grönplanen är utformad strategisk eller praktiskt, påverkar grönplanens möjligheter att användas i den fysiska planeringen. Implementeringsprocessen i översiktsplaner och detaljplaner verkar kunna påverka grönplanens inflytande i den fysiska planeringen.

Grönplanen skulle kunna få större inflytande i den fysiska planeringen genom att delas upp i en mer strategisk, och en mer handfast, praktisk del. Att göra förarbetet mer genomgripande där workshops med politiker och dialog med invånare är norm skulle förankra grönplanen ytterligare. Att hålla grönplanen kort och koncist eller bred verkar vara tudelat, men att fokusera på dess multifunktionalitet kan motivera grönskans relevans i den fysiska planeringen. Att göra grönplanerna lättillgängliga och tydliga verkar vara positivt för dess transparens. Statliga myndigheters inblandning i arbetet verkar också kunna vara en framgångsfaktor för att driva på arbetet med grönplaneringen. Uppdatering utav grönplanen och avstämning med dokument som angränsar till grönplanen kan öka dess inflytande i den fysiska planeringen. Omfatta en så stor geografisk del av kommunen som möjligt är positivt vid relevansen som underlag för översiktsplan. Det skulle vara intressant att studera hur kommuner, med uttalat olika lokala förutsättningar, exempelvis deras geografiska placering, på olika sätt arbetar med implementering och upprättande av grönplaner.

Grönplanerna har en tydlig teoretisk koppling till klimatanpassning, men arbetar i praktiken lite med kopplingen mellan grönplan och klimatanpassning. Många idéer återfinns hos respondenterna gällande hur grönskan skulle kunna användas för att motverka de negativa effekterna av klimatförändringarna. Framgångsfaktorer för att utveckla kopplingen verkar bland annat vara arbetet med ekosystemtjänster och

samspel mellan grönplan och eventuell klimat(anpassnings)plan. Grönskans multifunktion bör också ställas i centrum. För framtida studier skulle det vara intressant att studera kopplingen till ekosystembaserad klimatanpassning (EbA) från klimatanpassningens perspektiv – hur diskuteras EbA i klimatanpassningsplaner i en svensk kontext? Alternativt att genomföra innehållsanalyser i både grönplaner och klimatanpassningsplaner, från samma kommuner, för jämförelser. Vidare skulle innehållsanalysen kunna kompletteras med fokusgrupper med tjänstepersoner som arbetar med grönplaner och klimatanpassningsplaner.

6 Tack

Jag vill börja med att rikta ett stort tack till min handledare Helena Hanson för ovärderlig vägledning och återkoppling på mitt arbete under terminen. Sedan vill jag rikta ett stort tack till Sofia Asplund och EcoGain i sin helhet för uppmuntran under arbetets gång och påvisandet av relevansen av denna studie. Jag vill också tacka för förtroendet att fått möjlighet att genomföra detta arbete tillsammans med er. Sedan vill jag tacka alla tjänstepersoner och respondenter på kommunerna som ställt upp på intervjuer under arbetets gång, samt alla andra som guidat mig i rätt riktning inför och under urvalsprocessen. Slutligen vill jag tacka de av mina klasskamrater som också skrivit masteruppsats denna termin samt andra vänner och bekanta som jag haft möjlighet att bolla såväl smått som stort med. Tack till er alla!

7 Referenser

- Adger, W.N., Agrawala, S., Mirza, M. M. Q., Conde, C., O'Brien, K., Pulhin, J., Pulwarty, R., Smit, B., Takahashi, K. (2007). *Assessment of adaptation practices, options, constraints and capacity*. (Climate Change 2007: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, 717-743). Cambridge University Press.
- Albrechts, L. & Balducci, A. (2013). Practicing Strategic Planning: In Search of Critical Features to Explain the Strategic Character of Plans. *DisP*, 49(3), 16-27. <https://doi.org/10.1080/02513625.2013.859001>
- Boréus, K. & Bergström, G. (Red). (2018). *Textens mening och makt* (4e uppl.). Studentlitteratur.
- Boverket. (2020, 1 april). *Översiktsplanen*.
<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/oversiktsplanen/>
- Boverket. (2021, 1 september). *Miljömålsenkäten*.
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/nationell-planering/nationella-mal-for-planering/miljomalsarbete/god-bebyggd-miljo/miljomalsenkaten/>
- Boverket. (2022a, 9 februari). *Olika grupper av ekosystemtjänster*.
<https://www.boverket.se/sv/byggande/hallbart-byggande-och-forvaltning/ekosystemtjanster/olika-grupper-av-ekosystemtjanster/>
- Boverket. (2022b, 18 februari). *Vad är en detaljplan*.
<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/detaljplaneinstrumentet/vad-ar-detaljplan/>
- Braat, L. C. & de Groot, R. (2012). The ecosystem services agenda: bridging the worlds of natural science and economics, conservation and development, and public and private policy. *Ecosystem Services*, 1(1), 4-15.
<https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2012.07.011>
- Brokking, P., Mörtberg, U. & Balfors, B. (2021). Municipal Practices for Integrated

- Planning of Nature-Based Solutions in Urban Development in the Stockholm Region. *Sustainability*, 13(18). <https://doi.org/10.3390/su131810389>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2 uppl). Liber.
- Bryman, A. & Bell, E. (2017). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. (uppl. 3). Liber.
- Bush, J. och Doyon, A. (2019). Building urban resilience with nature-based solutions: How can urban planning contribute? *Cities*, 95, 102483. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.102483>
- Cohen-Shacham, E., Walters, G., Janzen, C., & Maginnis, S. (2016, 4 augusti). *Nature-based solutions to address global societal challenges*. International Union for Conservation of Nature. <https://doi.org/10.2305/IUCN.CH.2016.13.en>
- Faludi, A. (2000). The Performance of Spatial planning. *Planning Practice and Research*, 15(4), 299-318. <https://doi.org/10.1080/713691907>
- Geneletti, D. & Zardo, L. (2015). Ecosystem-based adaptation in cities: An analysis of European urban climate adaptation plans. *Land Use Policy*, 50, 38-47. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2015.09.003>
- Gill, S., Handley, J. & Ennos, A. (2007). Adapting cities for climate change: the role of the green infrastructure. *Built Environment*, 33(1), 115-133.
- Goddard, M. A., Dougill, A. J. & Benton, T. G. (2010). Scaling up from gardens: biodiversity conservation in urban environments. *Trends in Ecology & Evolution*, 25(2), 90-98. <https://doi.org/10.1016/j.tree.2009.07.016>
- Haase, D., Larondelle, N., Andersson, E., Artmann, M., Borgström, S., Breuste, J., Gomez-Baggethun, E., Gren, A., Hamstead, Z., Hansen, R., Kabisch, N., Kremer, P., Langemeyer, J., Lorange Rall, E., McPhearson, T., Pauleit, S., Qureshi, S., Schwarz, N., Voigt, A., Wurster, D. & Elmqvist, T. (2014). A Quantitative Review of Urban Ecosystem Service Assessments: Concepts, Models, and Implementation. *Ambio*, 43, 413-433. <https://doi.org/10.1007/s13280-014-0504-0>
- Hansen, R., Frantzeskaki, N., McPhearson, T., Rall, E., Kabisch, N., Kaczorowska, A., Kain, J. H., Artmann, M. & Pauleit, S. (2015). The uptake of the ecosystem services concept in planning discourses of European and American cities. *Ecosystem Services*, 12, 228-246.
- Hansen, R. & Pauleit, S. (2014). From Multifunctionality to Multiple Ecosystem Services? A Conceptual Framework for Multifunctionality in Green Infrastructure Planning for Urban Areas. *Ambio*, 43, 516-529.

- Hartman, J. (2004). *Vetenskapligt tänkande: från kunskapsteori till metodteori*. (2a uppl.). Studentlitteratur AB.
- Healey, P. (2009). In Search of the “Strategic” in Spatial Strategy Making. *Planning Theory and Practice*, 10(4), 439-457. <https://doi.org/10.1080/14649350903417191>
- Hostetler, M., Allen, W. & Meurk, C. (2011). Conserving urban biodiversity? Creating green infrastructure is only the first step. *Landscape and Urban Planning*, 100(4), 369-371. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2011.01.011>
- IPBES. (2019). *Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services* (Version 1). (2019, 4 maj). <https://doi.org/10.5281/zenodo.6417333>
- IPCC. (2022). *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change* (Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change). Cambridge University Press. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/about/how-to-cite-this-report/>
- Justesen, L. & Mik-Meyer, N. (2011). *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik* (1a uppl.). Studentlitteratur.
- Kaza, N. & Hopkins, L. (2009). In What Circumstances Should Plans Be Public?. *Journal of Planning Education and Research*, 28(4), 491-502. <https://doi.org/10.1177/0739456X083309>
- Konventionen om biologisk mångfald. (2018, 22 november). *The Ecosystem-based Approach has Been Recognized as an Important Strategy for Disaster Risk Reduction*. <https://www.cbd.int/article/biodiversityagainstclimatechange-1>
- Kremer, P., Hamstead, Z., Haase, D., McPhearson, T., Frantzeskaki, N., Andersson, E., Kabisch, N., Larondelle, N., Rall, E. L., Voigt, A., Baró, F., Bertram, C., Gómez-Baggethun, E., Hansen, R., Kaczorowska, A., Kain, J. H., Kronenberg, J., Langemeyer, J., Pauleit, S., Rehdanz, K., Schewenius, M., van Ham, C., Wurster, D. & Elmqvist, T. (2016). Key insights for the future of urban ecosystem services research. *Ecology and Society*, 21(2). <http://dx.doi.org/10.5751/ES-08445-210229>
- Montgomery, C. (2014). *Happy City: Transforming Our Lives Through Urban Design*. Farrar, Straus and Giroux.
- Moser, S. C. & Ekstrom, J. A. (2010). A framework to diagnose barriers to climate change adaptation. *Proceedings of the National Academy of Science*, 107(51), 22026-22031. <https://doi.org/10.1073/pnas.1007887107>
- Mosler, S. & Hobson, P. (2021). Close-To-Nature Heuristic Design Principles for

- Future Urban Green Infrastructure. *Urban Planning*, 6(4), 67-79. <https://doi.org/10.17645/up.v6i4.4451>
- Mendes, R., Fidélis, T., Roebeling, P och Teles, F. (2020). The institutionalization of naturebased solutions – A discourse analysis of emergent literature. *Resources*, 9(1), artikel 6. <https://doi.org/10.3390/resources9010006>
- Mäntysalo, R., Tuomisaari, J., Granqvist, K. & Kanninen, V. (2019). The Strategic Incrementalism of Lahti Master Planning: Three Lessons. *Planning Theory and Practice*, 20(4), 555-572. <https://doi.org/10.1080/14649357.2019.1652336>
- Naturvårdsverket & Boverket. (2022, januari). *Grönplanera!* (Rapport 7025).
- Oke, C., Bekessy, S.A., Frantzeskaki, N., Bush, J., Fitzsimons, J.A., Garrard, G.E., Grenfell, M., Harrison, L., Hartigan, M., Callow, D., Cotter, B. & Gawler, S. (2021). Cities should respond to the biodiversity extinction crisis. *Urban Sustainability*, 1(11). <https://doi.org/10.1038/s42949-020-00010-w>
- Persson, C. (2019). Perform or conform? Looking for the strategic in municipal spatial planning in Sweden. *European Planning Studies*, 28(6), 1183-1199. <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1614150>
- Schewenius, M., McPhearson, T., Elmqvist, T. (2014). Opportunities for Increasing Resilience and Sustainability of Urban Social–Ecological Systems: Insights from the URBES and the Cities and Biodiversity Outlook Projects. *Ambio*, 43, 434-444. <https://doi.org/10.1007/s13280-014-0505-z>
- Schipper, L. & Pelling, M. (2006). Disaster risk, climate change and international development: scope for, and challenges to, integration. *Disasters*, 10(1), 1938. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9523.2006.00304.x>
- Schmid, F. B., Kienast, F. & Hersperger, A. M. (2020). The compliance of land-use planning with strategic spatial planning – insights from Zurich, Switzerland. *European Planning Studies*, 29(7), 1231-1250. <https://doi.org/10.1080/09654313.2020.1840522>
- Sturiale, L. & Scuderi, A. (2019). The Role of Green Infrastructures in Urban Planning for Climate Change Adaptation. *Climate*, 7(10). <https://doi.org/10.3390/cli7100119>
- Teorell, J. & Svensson, T. (2007). *Att fråga och att svara* (1a uppl.). Liber AB.
- van den Berg, M., van Poppel, M., van Kamp, I., Andrusaityte, S., Balseviciene, B., Cirach, M., Danileviciute, A., Ellis, N., Hurst, G., Masterson, D., Smith, G., Triguero-Mas, M., Uzdaviciute, I., de Wit, P., van Mechelen, W., Gidlow, C., Grazuleviciene, R., Nieuwenhuijsen, M. J., Kruize, H. & Maas, J. (2016). Visiting green space is associated with mental health and vitality: A cross-

- sectional study in four european cities. *Health & Place*, 38, 8-15.
<https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2016.01.003>
- Vetenskapsrådet. (2002). Forskningsetiska principer – inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.
https://lincs.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf
- Wamsler, C., Luederitz, C. & Brink, E. (2014). Local levers for change: Mainstreaming ecosystem-based adaptation into municipal planning to foster sustainability transitions. *Global Environmental Change*, 29, 189-201.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2014.09.008>
- Zuniga-Teran, A. A., Staddon, C., de Vito, L., Gerlak, A. K., Ward, S., Schoeman, Y., Hart, A. & Booth, G. (2019). Challenges of mainstreaming green infrastructure in built environment professions. *Journal of Environmental Planning and Management*, 63(4), 710-732.
<https://doi.org/10.1080/09640568.2019.1605890>

8 Appendix

Appendix 1 – Kriterier för urvalet

Tabell 6. Kriterier som underlag för urval

Redogörelse för vilka kriterier som legat till grund för dokumenten som avgjort vilka kommuner som hamnat i *Lång tid* och *Kort tid*. Med ”relevant dokument” menas ett dokument som gått att finna på kommunernas hemsidor och är antaget, och som heter något i stil med ”grön”, exempelvis ”grönstrategi” eller ”grönprogram” och har samma tänkta roller som en grönplan eller grönstrukturprogram (som är de dokumentnamn som används i miljömålsenkäten).

Kriterier för urval av kommuner	
<i>Lång tid</i>	<i>Kort tid</i>
<i>De ska år 2010 och 2021 ha svarat i miljömålsenkäten¹: Att de har aktuella planeringsunderlag som fyller funktionen av ett grön- och vattenstrukturprogram som omfattar hela kommunen eller någon eller några tätorter med närområden (fråga 4.1 både 2010 och 2021).</i>	<i>De ska år 2018 ha svarat i miljömålsenkäten²: Att de inte har något dokument som fyller funktionen av ett grön- och vattenstrukturprogram, eller att de inte har det men att arbete pågår (fråga 4.1).</i>
<i>De ska år 2010 i miljömålsenkäten ha svarat: Att detta dokument hanterar både grön- och vattenområden eller endast grönområden (fråga 4.2)</i>	<i>Inte i fri-textrutan angett något annat för undersökningen relevant dokument vari strategierna och förhållningssätten redovisas (fråga 4.3)</i>
<i>Att det är ett grönstrukturprogram, eller i fri-textrutan angett något annat för undersökningen relevant dokument vari strategierna och förhållningssätten redovisas (fråga 4.3).</i>	<i>De ska år 2021 i miljömålsenkäten ha svarat: Att de har aktuella planeringsunderlag som fyller funktionen av ett grön- och vattenstrukturprogram som omfattar hela kommunen eller någon eller några tätorter med närområden (fråga 4.1).</i>

¹ Boverket. (2021, 1 september). *Miljömålsenkäten*.

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/nationell-planering/nationella-mal-for-planering/miljomalsarbete/god-bebyggd-miljo/miljomalsenkaten/>

² Boverket. (2021, 1 september). *Miljömålsenkäten*.

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/nationell-planering/nationella-mal-for-planering/miljomalsarbete/god-bebyggd-miljo/miljomalsenkaten/>

Dokumentet som ligger till grund för svaren från år 2010 ska:

Gå att hitta genom googling och/eller sökning på kommunens hemsida.

De ska år 2021 i miljömålsenkäten ha svarat:

Att detta dokument hanterar grönområden, Skydd av grönområden med låg bullernivå, Ekosystemtjänster, Tätortsnära natur eller Grön infrastruktur (fråga 4.2)

Att detta dokument är en grönplan/grönstrukturprogram, eller i fritexttrutan angett något annat för undersökningen relevant dokument vari strategierna och förhållningssätten redovisas (fråga 4.3).

Dokumentet som ligger till underlag för svaren från år 2021 ska:

Gå att hitta genom googling och/eller sökning på kommunens hemsida.

Att detta dokument hanterar grönområden, Skydd av grönområden med låg bullernivå, Ekosystemtjänster, Tätortsnära natur eller Grön infrastruktur (fråga 4.2)

Att detta dokument är en grönplan/grönstrukturprogram, eller i fritexttrutan angett något annat för undersökningen relevant dokument vari strategierna och förhållningssätten redovisas (fråga 4.3).

Dokumentet som ligger till underlag för svaren från år 2021 ska:

Gå att hitta genom googling och/eller sökning på kommunens hemsida.

Vara antaget i komunstyrelse eller kommunfullmäktige mellan år 2018 och 2022.

Appendix 2 - Information om analyserade dokument

Tabell 7. Information om de grönplaner som analyserats

Kommun med stjärna i andra kommungruppen har visat sig ha gammal grönplan från 90-talet.

Anonymiserad kommun	Antagen/fastställd/beslutad/börjar gälla/godkänd	Antagen/fastställd/beslutad/godkänd av	Nedladdad	Tidigare grönplan som legat till grund för miljömålsenkäten 2010.
<i>Lång tid</i>				
Grönplog	17-12-19	Kommunfullmäktige	22-11-01	Ja
Dammholm	21-01-01	Kommunfullmäktige	22-11-11	Ja
Blåstad	17-09-25	Kommunfullmäktige	22-11-09	Ja
Växtå	19-03-20	Kommunstyrelsen	22-10-30	Ja
Parksala	17-11-27	Kommunfullmäktige	22-11-06	Ja
<i>Kort tid</i>				
Gräsborg*	21-05-27	Kommunfullmäktige	22-11-08	-
Blomsala*	20-02-10	Kommunstyrelse	22-11-01	-
Dikborg	20-04-23	Kommunfullmäktige	22-11-09	-
Trädsta	18-02-22	Kommunfullmäktige	22-11-09	-
Vattenö	20-12-11	Kommunstyrelse	22-11-03	-
Ängmyr	18-10-04	Kommunstyrelsen	22-11-04	-

Appendix 3 - Intervjuguide

Inledande frågor

- Vad har du för yrkestitel?
- På vilket sätt möter du grönplanering, i synnerhet grönplanen i ditt arbete?

Grönplanering i kommun X

- Vill du berätta om kommunens grönplanering? (Ex. vilka underlag det är som styr inriktningen, hur grönplaneringen går till, vilka förvaltningar av den kommunala organisationen som är inblandade)
- Tycker du att de gröna värdena får tillräcklig prioritet i den fysiska planeringen av kommun X? Vad beror det på enligt dig?

Innehåll och fokus för grönplanen

- Vill du berätta mer om grönplanen (Ex. vad är det för typ av dokument? Hur det ska användas? Något som är bra eller mindre bra med det?)
- Har grönplanen något speciellt fokus? Om ja, vilket?
- Vilka åtgärder/strategier/idéer tycker du är de mest karaktäristiska för grönplanen?
- Är det några specifika värden som premieras i grönplanen enligt dig? (Ex. sociala värden som barns rätt till lekplats och mötesplatser för äldre eller miljöaspekter som buller och luftkvalité).
- Vilka egenskaper har grönplanen som möjliggör att syftet med det kan uppfyllas?
- Finns det någon rutin för uppföljning av grönplanen implementering i det kommunala arbetet/ processerna? Om ja: Vilke förvaltning är ansvarig för efterlevnaden?
- Vilken relation har grönplanen till det generella klimatanpassningsarbetet i kommunen?

Grönplanens roll som underlag för fysisk planering

- Vilken koppling finns mellan idéerna i grönplanen och den fysiska planeringen? Hur påverkar grönplanen den fysiska planeringen? Vilken relation har idéerna i grönplanen med översikts- och detaljplanprocesserna?

Framtagning av grönplanen

- Kan du berätta om hur framtagningsprocessen för dokumentet såg ut? Vilka var med och arbetade på det?

- När ni tog fram grönplanen - hade ni någon speciell inspiration eller vägledning då? (Ex. gröndokument från annan kommun, guide från myndighet, miljömålen)

Avslutande frågor

- Är det något du skulle vilja lägga till gällande grönplanen eller generellt gällande kommunens grönplanering som kan vara av värde för studien?

Appendix 4 – Information för medverkan i studie

Hej!

Jag har bokat en intervju med dig zz-zz-zz kl. xx.x på följande möteslänk: yyyyy

Nedan finns information som ligger till grund för ett informerat samtycke och samtyckesförfrågan till deltagande. Ditt deltagande är helt frivilligt och deltagandet i studien kan avbrytas utan att ange skäl till detta. Jag behöver ditt informerade samtycke innan vi kan påbörja intervjun.

Information om studien

Examensarbetet skrivs i Miljövetenskap med fördjupning i tillämpad klimatstrategi. Arbetet skrivs i samarbete med konsultföretaget EcoGain. Syftet med uppsatsen är att ta reda på vilken roll grönplanen fyller idag och vilken inverkan åtgärdsförslagen har i den fysiska planeringen samt hur denna roll kan stärkas för större praktisk genomslagskraft. Som ett led av detta ämnar även grönplanernas innehåll och upplägg undersökas, och hur dessa kan påverka grönplanens relevans som underlag för implementering i planarbetet samt validitet ur ett klimatstrategiskt perspektiv.

Dina personuppgifter kommer delvis anonymiseras. Ljudinspelning kommer att ske under intervjun. Ljudinspelningar av intervjuerna kommer att raderas senast sex månader efter intervjutillfället, endast uppsatsförfattaren, dennes handledare på Lunds universitet och universitetet kan komma att ha tillgång till inspelningarna. Ljudinspelning används för att intervjuerna ska kunna hållas korta utan att göra avkall på kvalitén i redovisningen av respondenternas svar. Datan kan även komma att användas i annan forskning.

Samtycke till att delta i studien *Grönplanens roll, innehåll och upplägg - Effekter på implementeringen i den kommunala, fysiska planeringen*

Jag har skriftligen informerats om studien och att ljudinspelning kommer att ske under intervjun. Jag är medveten om att mitt deltagande är helt frivilligt och att jag kan avbryta mitt deltagande i studien utan att ange något skäl. Jag är medveten om att datan kommer användas i ett examensarbete för Lunds universitet och kan komma användas i annan forskning. Jag samtycker till att delta.

Jag väljer att delta i studien och godkänner att uppsatsförfattaren behandlar mina personuppgifter i enlighet med gällande dataskyddslagstiftning och information i detta mail.

Jag samtycker genom att svara "Jag samtycker" i denna mejltråd.

Om det uppstår några frågor eller funderingar går det bra att höra av sig till mig!

Appendix 5 – Prioriteringen av gröna värden i planeringen

Tabell 8. Översättning av koder kring de gröna värdenas prioritet i den fysiska planeringen

Kodade svar på frågan: Tycker du att de gröna värdena får tillräcklig prioritet i den fysiska planeringen av kommun X?

1	2	3
De gröna värdena prioriteras tillräckligt.	De gröna värdena prioriteras varken tillräckligt eller otillräckligt/Tycker både och/Svårt att svara på	De gröna värdena prioriteras inte tillräckligt

Tabell 9. De gröna värdenas prioritet i den fysiska planeringen

Kommunernas uppfattning om hur de gröna värdenas prioritet i den fysiska planeringen. Kodade svar.

Kodade svar från kommunerna gällande det gröna värdenas prioritet i den fysiska planeringen			
<i>Lång tid</i>		<i>Kort tid</i>	
Kommun	Kodning	Kommun	Kodning
Grönplog	2	Gräsborg	1
Dammholm	2	Blomsala	3
Blåstad	2	Dikborg	2
Växtå	3	Trädsta	3
Parksala	2	Vattenö	3
		Ängmyr	3
Medelvärde för Lång tid: 2,2		Medelvärde för Kort tid: 2,5	

Appendix 6 - Multifunktionalitet i grönplanerna

Tabell 10. Multifunktionalitet i grönplanen

Kommuner som nämner grönskans multifunktionalitet i grönplanen.

Anonymiserad kommun	Grönstrukturens multifunktionalitet tas upp i grönplanen
<i>Lång tid</i>	
Grönplog	Ja
Dammholm	Ja
Blåstad	Ja
Växtå	Ja
Parksala	Ja
<i>Kort tid</i>	
Gräsborg	Ja
Blomsala	Ja
Dikborg	Ja
Trädsta	Ja
Vattenö	Ja
Ängmyr	Ja

LUNDS
UNIVERSITET

WWW.CEC.LU.SE
WWW.LU.SE

Lunds universitet

Miljövetenskaplig utbildning
Centrum för miljö- och
klimateforskning
Ekologihuset
223 62 Lund